

ΕΝΩΣΕΩΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ
& ΨΥΧΟΛΟΓΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
&
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΤΟΜΟΣ Β΄
1965 - 1966

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ

Ε.Υ.Δ. Π.Ε.Κ. Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Β' ΤΟΜΟΥ

Ἰανουάριος 1965-Δεκέμβριος 1966

Τεύχη 11 - 20

*Ἐπιστημονικὸν ὄργανον τοῦ Συλλόγου Παιδαγωγῶν - Ψυχολόγων
Πτυχιούχων Πανεπιστημίων Ἐξωτερικοῦ*

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

I. ΔΡΟΡΑ (Ληομονημένες σελίδες)

Μανόλη Τριανταφυλλίδη: Ἡ θέση τοῦ ἔθνους μας στὴν ὀρθογραφία τῆς γλώσσας του. Οἱ ἀγιάτρευτες δυσκολίες τοῦ σημερινοῦ τονισμοῦ	Σελ. 249
»	
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου) Πρὶν καὶ ἡ διγλωσσία γεννᾷ πολλαπλές καὶ βαθιές βλάβες στὸ ἔθνος μας.	» 293
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου) Ἰπόμνημα Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου. Μάιος 1912	» 325
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου) Μανόλη Τριανταφυλλίδη: Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο: Ἡ γλώσσα μας στὰ σχολεῖα τῆς Μακεδονίας. Τεύχος 14	» 1
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου)	

II. ΜΕΛΕΤΕΣ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ · ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ · ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Ἐλευθερίου Ἀθανασίου: Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ παιδικοῦ συναισθήματος.	» 592
Δεωνίδα Βελιαρούτη: Ἡ μελέτη τοῦ περιβάλλοντος.	» 523,590
Ἀριστείδου Βουγιούκα: Τὰ Δημοτικά μας τραγούδια	» 507
Θεοφράστου Γέρου: Θεωρία τῆς Γλώσσας	» 483
Σπύρου Κεχρή: Τὸ φιλοσοφικὸ ζήτημα ἀντίρροπο τῆς πνευματικῆς κρίσης τῆς ἐποχῆς μας	» 497
Ἀντωνίου Κρέτση: Ἐποπτεία καὶ ἔγνοια	» 26
Γ. Κυριαζοπούλου: Δύναται νὰ αὐξηθῆ ἡ εὐφυΐα	» 611
Κων. Λυκομήτρου: Ἡ ἐκπαίδευση καὶ ἡ ἐποχὴ μας	» 346
Leon Jeunehomme : Ἡ πρόδος τῆς Ψυχολογίας καὶ τὸ ἔργον τοῦ J. Piaget (Μεταφρ. Α. Κρέτση)	» 304,366
John Macmurray: Ἀνθρωπιστικὴ Ἀγωγή (Μετ. Ε. Κασιόλα)	» 267
Γ. Μαραγκοδάκη: Ἡ θεωρία τοῦ Skinner γιὰ τὴ μάθηση	» 514
Δημ. Παλυβοῦ: Οἱ ἀριστερόχειρες	» 25
Γ. Παπακωστούλα: Τὰ συνειδησιακὰ βιώματα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων	» 296,328
Ἀθανασίου Πόπορη: Τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται τὸ σύγχρονο παιδί	» 451,503
Γρ. Τριανταφύλλου: Μηχανισμοὶ ἄμυνας ἢ προσαρμογῆς	» 277
Γεωργίου Τσαμπῆ: Τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Σκωτίας. Προτάσεις γιὰ τὴν καλύτερη ὀργάνωση τῶν Παιδαγωγικῶν μας Ἀκαδημιῶν	» 547,625
Ι. Χαλαμποπούλου: Παιδεία καὶ Τεχνικὸς Πολιτισμὸς	» 1

III. ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ

'Ελευθερίου 'Αθανασίου:	Γλώσσα και σχολικό πρόγραμμα	Σελ. 18
»	»	»
	'Η φυσική, πνευματική και κοινωνική εξέλιξη του παιδιού της σχολικής ηλικίας και η ανάγνωση	» 311
Θεοφράστου Γέρον:	Τὰ λάθη τονισμού και ἡ ποσοστιαία σχέση τους με τὸ σύνολο τῶν ὀρθογραφικῶν λαθῶν	» 253
'Εμμ. 'Εμμανουηλίδου:	'Ο ἐπαινος, ἡ ἐπιπληξή και ἡ ἀδιαφορία ὡς κίνητρα εἰς τὴν σχολ. ἐργασίαν	» 352
Εὐθ. Θεοδωροπούλου:	'Η τεχνολογία εἰς τὸ σχολεῖον	» 282
Κων. Κίτσου:	Οἱ δυσκολίες τῶν μαθητῶν στὴ λύση ἀριθμητικῶν προβλημάτων	» 3,10
Χριστ. Παπαδοπούλου:	Αἰσθητικὴ 'Αγωγή	» 29
Σπύρου Πολίτη:	Μερικὰ προβλήματα τοῦ σχολείου	» 500
'Αγγέλου Σαφαρίκα:	Τὰ Σχολικὰ προγράμματα	» 334
'Ελ. Σταματάκη:	Κατ' οἶκον ἐργασία τοῦ παιδιοῦ	» 480,41
»	Οἱ οἰκογενειακὲς καταστάσεις ἐπηρεάζουν τὴ σχολικὴ ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ	» 323

IV. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Χάρη Σεκελλαρίου:	Προβλήματα τῆς Παιδικῆς Λογοτεχνίας . .	» 461
-------------------	---	-------

V. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

'Αντωνίου Μπενέκου:	'Η μείωση τοῦ ὅριου ἡλικίας στὴν πρώτη Δημοτικοῦ (Ραδ. ὁμιλία)	» 539
Samuel Roller :	'Η ἔνωση τῶν δυνάμεών μας (Μεταφ. Α.Σ.) . .	» 59
Τρ. Τριανταφύλλου:	'Επιστημονικὸ Συνέδριο	» 290
»	»	»
	'Η 'Επιμόρφωση ἐνηλίκων, συνέχεια και συμπλήρωση τῆς σχολ. ἐκπαιδεύσεως	» 520
»	»	»
	'Εκθεση α) πάνω στὴν σύσκεψη Ο.Ο.Σ.Α. πού ἐγινε στὸ Παρίσι β) Πάνω στὶς ἐπισκέψεις σχολείων κ.λ.π. στὴν 'Αγγλία	» 31

VI. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Σπ. Κοκκίνη:	Βάσεις ὀργανώσεως σχολ. βιβλιοθηκῶν	» 543,597
Π.Ι. Σχοινᾶ:	Μέθοδος ἐπιμελοῦς μελάτης ἐπιστημονικοῦ βιβλίου και ἀποδελτιώσεως	» 285
'Αντ. Λαμπρινίδη:	«Πυγολαμπίδες» 'Αρχαδίου Πηγαίου	» 506

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΤΟΣ Δ' — ΤΕΥΧΟΣ 19 — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1966

ΔΙΕΥΘΙΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΟΛΛΕΓΙΑ ΣΤΗ ΣΚΩΤΙΑ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΜΑΣ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΑΜΠΗ

Διευθυντοῦ Παιδαγ. Ἀκαδημίας Θεσ/νίκης

Εἶχα ἐφέτος τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθῶ μερικὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια (Colleges of education) τῆς Σκωτίας καὶ νὰ μελετήσω τὸν τρόπο ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας των, ὅστερα ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι τοῦ 1960, ποὺ τὰ ἔφερε στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν παιδαγωγικῶν ἰδρυμάτων τῆς χώρας αὐτῆς, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἐπαγγελματικὸν κατάρτισι τῶν διδασκάλων τῆς Α) βαθμοῦ καὶ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως. Ὅ,τι εἶδα καὶ ἀκουσα θεώρησα καθήκον μου νὰ τὸ φέρω στὴ δημοσιότητα, λόγῳ τῆς ἐπικαιρότητος τοῦ θέματος τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν δικῶν μας Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, ὄχι γιὰ «νὰ κομίσω γλαῦκα εἰς Ἀθήνας» ἀλλὰ γιὰ νὰ δώσω καὶ ἐγὼ τὴν εὐκαιρία νὰ διεξαχθῆ μιὰ συζήτησι πάλιν στὸ θέμα αὐτό, μὲ ἀπώτερον σκοπὸ τὴν καλύτερη ἀξιοποίησι τοῦ τριετοῦς κύκλου σπουδῶν, ποὺ καθιερώθηκε ἀπὸ ἐφέτος στὴ χώρα μας, σύμφωνα μὲ τὸ Β.Δ) γιὰ 4379) 64.

Στὴ Σκωτία μέχρι τοῦ 1960 οἱ σπουδὲς στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια ἦταν διετείς. Ὑστερα ἀπὸ εἰσήγησι Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ποὺ μελέτησε τὸ φλέγον γιὰ τοὺς Βρεταννοὺς πρόβλημα τῆς καλυτέρας κατάρτισεως τῶν διδασκάλων Α) βαθμοῦ καὶ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως, τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας αὔξησε τὰ χρόνια σπουδῶν σὲ τρία. Ὁ σχετικὸς Νόμος ψηφίστηκε τὸ 1957 καὶ ὤριζε ὡς χρόνον πρώτης ἐφαρμογῆς τοῦ νέου μέτρου τὸ Ἀκαδημ. ἔτος 1960 — 61. Στὸ διάστημα ποὺ μεσολάβησε πολλοὶ παιδαγωγοὶ καὶ εἰδικὰ Συμβούλια ἀσχολήθηκαν μὲ τὰ προβλήματα, ποὺ θὰ δημιουργοῦσε ἡ αὔξησι τῶν ἐτῶν φοιτήσεως ἀπὸ δύο σὲ τρία, ὥστε νὰ ἀξιοποιηθῆ τὸ τρίτον ἔτος σπουδῶν. Ἀκόμη καὶ πανεπιστημιακοὶ καθηγηταὶ θεώρησαν τὸ θέμα πολὺ σοβαρὸ καὶ ἀσχολήθηκαν μὲ αὐτό, μὲ θερμὸ διαφέρον καὶ ἀντικειμενικότητα. Ἐτσι ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ τοῦ νέου μέτρου, παρὰ τὶς δυσκολίας ποὺ ὅπως ἦταν φυσικὸ παρουσιάστηκαν, ἦταν ἀρκετὰ ἐπιτυχής, καθὼς ἀποδεικνύουν τὰ ἀποτελέσματα στὰ πέντε χρόνια ποὺ πέρασαν.

Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ καθὼς καὶ ἡ ἐπιδηλη αἰσιοδοξία γιὰ τὴν ἀκόμη μεγαλύτερη ἀξιοποίηση τοῦ θεσμοῦ τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων γενικώτερα, ὀφείλεται χωρὶς ἄλλο στὴ σχολαστικὴ μελέτη ἀπὸ κάθε ἀποψη, μὲ κάθε δυνατὴ ἀνεσι καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους τοῦ προβλήματος τῆς ἀρτιωτέρας καταρτίσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς Α) βαθμίου καὶ δευτεροβαθμίου ἐκπαιδεύσεως. Προξενεῖ κατάπληξι τὸ πλῆθος τῶν φυλλαδίων ποὺ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ οἱ διάφορες Ἐπιτροπές κυκλοφόρησαν, καθὼς καὶ ἡ πλούσια ἀρθρογραφία γύρω ἀπὸ τὸ ζῶντικὸ τοῦτο ζήτημα. Οἱ Βρετανοί, ὅπως εἶναι γνωστὸ, διακρίνονται ἀνέκαθεν γιὰ τὸν ἐμπειρισμὸ, τὸ ρεαλιστικὸ τους πνεῦμα καὶ τὴν συντηρητικότητά τους. Διστάζουν νὰ κάνουν ἀλλαγές, τίς πραγματοποιοῦν ὅμως μόλις πειθοῦν γιὰ τὴν ὠφελιμότητά τους. Προχωροῦν πάντα προσεκτικὰ, χωρὶς βιασύνη καὶ εἶναι σίγουροι γιὰ κάθε βῆμα προόδου, ποὺ ἐπιχειροῦν. Παρατηρῶντας τίς ἐνέργειές τους μέσα σὲ μερικὰ χρονικὰ διαστήματα τοὺς βρῖσκομε πολὺ συντηρητικούς. Τὸ πρᾶγμα ὅμως διαφέρει ὅταν ἐξετάζουμε χρονικὲς περιόδους μεγαλύτερες. Μιὰ ἀναδρομὴ π.χ. στὰ τελευταῖα χρόνια καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τότε ποὺ τέθηκε σὲ ἐφαρμογὴ ὁ περίφημος ἐκπαιδευτικὸς Νόμος τοῦ 1944, δείχνει στὸν κάθε ἐρευνητὴ ὅτι πραγματοποιήθηκε μιὰ τέτοια ἀλλαγὴ καὶ πρόοδος, ποὺ κινεῖ τὸν θαυμασμὸ. Νέοι τύποι σχολείων καὶ προγραμμάτων παρουσιάστηκαν ἀπὸ τότε πολλοί, ποὺ διαρκῶς τροποποιοῦνται πρὸς τὸ καλύτερο γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τίς πολλαπλὲς ἀνάγκες ποὺ δημιουργεῖ ὁ ὄλοένα μεταβαλλόμενος πολιτισμὸς τῆς ἐποχῆς μας. Θὰ μπορούσαμε χωρὶς δισταγμὸ νὰ χαρακτηρίσουμε ὅ,τι πραγματοποιήθηκε στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ στὰ τελευταῖα 20 χρόνια ὡς ἓνα ἐκπαιδευτικὸ κίνημα ἀφάνταστα προοδευτικὸ στὸ σύνολό του.

Ἀσφαλῶς οἱ περισσότερες χῶρες παρουσίασαν στὰ μεταπολεμικὰ χρόνια σημαντικὲς προόδους στὸν ἐκπαιδευτικὸ τομέα. Ἐλάχιστες ὅμως εἶναι οἱ χῶρες ποὺ πέτυχαν — ὅπως ἡ Μεγ. Βρεταννία — νὰ πραγματοποιήσουν κατὰ τρόπο εἰρηνικὸ καὶ πολιτισμένον, μὲ τὴν ὁμόφωνη σχεδὸν συγκατάθεσι ὅλων τῶν κομμάτων τῆς χώρας τῶν ἀλματώδεις ἀλλαγές καὶ προόδους στὸ χῶρο τῆς ἀγωγῆς. Χωρὶς οἱ Βρετανοὶ νὰ ἀρνοῦνται τὴν παράδοσι, ὅπως θὰ ἤθελε ὁ Ρουσσώ, διαλέγουν ἀπὸ αὐτὴν ὅ,τι καλύτερο καὶ δοκιμασμένον ὑπάρχει καὶ τὸ συσσωματώνουν κατὰ τρόπο δυναμικὸ μὲ ὅ,τι καλὸ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ τὸ παρὸν — δικό τους ἢ ξένο — στὴν προσπάθειά τους νὰ οἰκοδομήσουν ἓνα καλύτερο ἐκπαιδευτικὸ μέλλον γιὰ τὰ παιδιά τους καὶ γιὰ τὸν τόπο τους. Θὰ μπορούσε ἴσως αὐτὸ ποὺ γίνεται σὲ κράτη ὅπως ἡ Μεγ. Βρεταννία νὰ μᾶς γίνῃ παράδειγμα πρὸς μίμησι. Ἀπὸ πέρσιν ἔχει εἰσαχθῆ μιὰ νέα ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι μὲ Βασ. Δ) γμα στὴ χώρα μας, (1) τόσο ἀναγκαῖα ἄλλωστε ὅστερα ἀπὸ τὴν σύνθεσι τῆς Πατρίδος μας μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινὴ Ἀγορά. Ἡ μεταρρύθμισι αὐτὴ ἔχει συμπεριλάβει καὶ τίς Παιδαγωγικὲς μας Ἀκαδημίες. Θὰ μπορούσαμε, ἐκμεταλλεόμενοι τὴν πείρα τῶν ἄλλων — καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι τῶν Βρεταννῶν — νὰ καταρτίσωμε εἰδικές Ἐπιτροπές καὶ Συμβούλια, ἀπὸ ἐμπειρογνώμονες ἐκπαιδευτικούς μας, γιὰ τὴ μελέτη μὲ κάθε λεπτομέρεια τῶν προβλημάτων ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν μὲ βάσι τὴν ἐλληνικὴν πραγματικότητά καὶ σὲ συνδυασμὸ πρὸς ὅ,τι συμβαίνει στὶς ἄλλες χῶρες, ποὺ πραγματοποιήσαν ἀνάλογες ἀλλαγές καὶ μεταρρυθμίσεις στὸ θεσμὸ τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν τους τὰ τελευταῖα μεταπολεμικὰ χρόνια. Θὰ ἔπρεπε, νομίζω, τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας νὰ στείλῃ μερικοὺς πεπειραμένους ἐκπαιδευτικούς μας στὸ ἐξωτερικὸ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτό, ὥστε νὰ ἔχωμε τὴν δυνατότητα νὰ πραγματοποιήσωμε στὴν πρᾶξι τὴν καλύτερη δυνατὴ ἀναδιοργάνωσι τοῦ θεσμοῦ τῶν Παιδα-

(1) Ἡ προηγούμενη μεταρρυθμιστικὴ προσπάθεια ἔγινε τὸ 1959. Βλέπε σχεδὸς εἰς Δελτίον Ὑπηρεσίας Μελετῶν καὶ Συντονισμοῦ, ἀριθμ. 8, τόμ. Γ' (1959) τευχὸς V-VI καὶ ἀριθμ. 28, τόμ. ΣΤ' (1964) τευχὸς III.

γωγικών Ἀκαδημιῶν μας. Γιατί εἶναι ἀνάγκη οἱ θεσμοὶ νὰ ὑπηρετοῦν τὸν σκοπὸν γιὰ τὸν ὁποῖον ὑπάρχουν στὶς διαρκῶς μεταβαλλόμενες συνθήκες τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἂν θέλωμε σὲ ἀλήθεια νὰ ἀναγνωρίζωμετε σὰν ἰσότιμα μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος.

Τὸ καλοκαίρι ποῦ μᾶς πέρασε ἐπισκέφθηκα μερικὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια — ἀντίστοιχα πρὸς τὶς δικές μας Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίαις — τῆς Σκωτίας καὶ παρακολούθησα, στὸ χρόνο ποῦ εἶχα στὴ διάθεσί μου, τὴν ὀργάνωσι καὶ λειτουργία τους, χωρὶς φυσικὰ νὰ μπορῶ νὰ πῶ ὅτι μελέτησα ὅλα τους τὰ προβλήματα ἢ ὅτι ἔλυσα ὅλες μου τὶς ἀπορίες, γιατί ἔφτασα ἐκεῖ μὲ τὴν ἔναρξι σχεδὸν τῶν θερινῶν τους διακοπῶν καὶ γιατί τὸ προσωπικὸν τους ἦταν πολὺ ἀπασχολημένο μὲ τὴν ὀργάνωσι καὶ λειτουργία τῶν θερινῶν μαθημάτων, προοριζομένων γιὰ τὴν ἐνημέρωσι καὶ ἐπιμόρφωσι τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐκπαιδευτικῶν Α) βαθμοῦ καὶ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως. Ἐλπίζω πάντως ὅτι θὰ ἔχω μίαν ἄλλην εὐκαιρία στὸ ἐγγὺς μέλλον νὰ ξαναεπισκεφθῶ τὰ ἱδρύματα αὐτὰ γιὰ τὴν ὁλοκλήρωσι τῆς μελέτης μου. Τὸν περισσότερο χρόνο μου ἀφιέρωσα στὴν ἐπίσκεψιν τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων τοῦ Moray Hoysie (Ἐδιμβούργο) καὶ τοῦ Dundee, ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς Σκωτίας. Ἀνάμεσα στὰ Κολλέγια αὐτὰ, ὅπως σὲ ὅλα γενικὰ τὰ Κολλέγια τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, παρατηροῦνται διαφορῆς ποῦ τὶς ἐπιβάλλουν οἱ κατὰ τόπους συνθήκες καὶ ἀνάγκες, ἢ παράδοσι καὶ ἢ ἰστορία τῶν Κολλεγίων. Ὑπάρχει, ὅπως ξέρομε, στὴ χώρα αὐτὴ ἢ παράδοσι τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ μαζί ἢ συνείδησι, ὅτι κάθε ἐκπαιδευτικὸν Ἰδρυμα προορίζεται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὀφιστοὺς ἐθνικοὺς σκοποὺς — νὰ συμβάλῃ ὀφισιαστικὰ στὴν ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ εὐημερία. Ἡ συναίσθησι αὐτὴ τῆς ἀποστολῆς κάθε πνευματικοῦ ἱδρύματος ὑποχρεώνει καὶ τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια νὰ βρίσκωνται σὲ στενὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ περιβάλλον τους καὶ νὰ εἶναι πάντα ἐνήμερα τῶν ἀναγκῶν, τῶν πόθων καὶ τῶν ἰδανικῶν τῶν ἀνθρώπων στὴν ὑπηρεσία τῶν ὁποίων ἔχουν ταχθῆ. Παρ' ὅλες ὅμως τὶς παρατηρούμενες διαφορῆς, ποῦ ὅπως φαίνεται εἶναι ἀναπόφευκτες, εἶναι φανερὴ ἢ προσπάθεια κάποιου συντονισμοῦ καὶ ἢ ὑπαρξὶ ὁμοιογενείας στοὺς σκοποὺς καὶ τὶς γενικὲς κατευθύνσεις σήμερα, γιατί ἀποτελεῖ κοινὴ σὲ ὅλους τοὺς Βρεταννοὺς πεποιθήσι πὼς ἢ χώρα τους πρέπει νὰ ἔχη σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα ἐκπαιδευτικοὺς μορφωμένους καὶ ἐξ ἴσου ἱκανοὺς, ἂν θέλη νὰ διατηρήσῃ τὴν θέσιν τῆς σὰν κράτος πρωτοποριακὸν στὸν μεταπολεμικὸν κόσμον.

Σκοποὶ τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων

Στὴν Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ὑπάρχουν δύο τύποι Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων: ἐκεῖνα ποῦ μορφώνουν μονάχα δασκάλους καὶ νηπιαγωγοὺς καὶ ἐκεῖνα ποῦ πέραν τούτου δέχονται ἀποφοίτους τῶν Πανεπιστημίων ἢ ἄλλων Ἀνωτάτων Σχολῶν, ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ διδάξουν στὴν Α) βᾶθμιο ἢ τὴν Β) βᾶθμιο Ἐκπαίδευσιν, ἢ ἀκόμη ἀποφοίτους τῆς Β) βαθμοῦ ἐκπαιδεύσεως ποῦ θέλουν νὰ πάρουν κάποια ἄλλη εἰδικότητα, συνήθως καθηγητοῦ τεχνικῶν, μουσικῆς ἢ σωματικῆς ἀγωγῆς. Παλαιότερα ἕνας ἀπόφοιτος Πανεπιστημίου, ἔχοντας στὸ πτυχίον του «ἄριστα», ἔθεωρεῖτο ἱκανὸς νὰ διδάξῃ χωρὶς νὰ ἔχη εἰδικὴ παιδαγωγικὴ κατάρτισι. Αὐτὸ ἴσχυε στὴν Ἀγγλίαν ὅχι ὅμως καὶ στὴ Σκωτία. Στὴν Σκωτία ὁ πτυχιούχος Πανεπιστημίου ὄφειλε νὰ παρακολουθήσῃ ἕνα κύκλον παιδαγωγικῶν μαθημάτων διαρκείας 2 ἢ 3 τριμήνων καὶ νὰ ἀσκηθῆ πρακτικὰ στὸ διδάσκειν, προτοῦ νὰ τοῦ δοθῆ τὸ δικαίωμα νὰ διδάξῃ στὰ δημόσια σχολεῖα τῆς Σκωτίας. Τὸ μέτρο τοῦτο θεωρήθηκε σὰν τὸ πιὸ σωστὸ καὶ ἢ Κυβέρνησι ψήφισε γενικὸν νόμον, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1970 δὲν θὰ ἐπιτρέπεται σὲ κανένα πτυχιούχον Πανεπιστημίου ἢ ἄλλης Ἀνωτάτης Σχολῆς νὰ διδάξῃ στὰ δημόσια σχολεῖα ἂν δὲν ἔχη καὶ πιστοποιητικὸν παιδαγωγικῶν σπουδῶν — ἂν δηλ. δὲν εἶναι «προσοντοῦχος». Ὅλοι οἱ προσοντοῦχοι πτυχιούχοι θὰ καταγρά-

φωνται στους καταλόγους του Υπουργείου Παιδείας, που θα τους εφοδιάζει με πιστοποιητικό που θα φανερώνη τα επιστημονικά και παιδαγωγικά τους προσόντα. Οι ενδιαφερόμενοι με βάση το πιστοποιητικό αυτό θα προσλαμβάνωνται από τις κατά τόπους Εκπαιδευτικές Αρχές, γιατί στη Μεγάλη Βρεταννία εφαρμόζεται η εκπαιδευτική αποκέντρωση σε μεγάλο βαθμό. Το τελευταίο τουτο νομοθετικό μέτρο δείχνει καθαρά την εκτίμησι της πολιτείας προς το έργο των Παιδαγωγικών Κολλεγίων, όπου σήμερα θεραπεύεται τόσο η εγκυκλοπαιδική μάθησι όσο και η παιδαγωγική επιστήμη και καταρτίζονται άριστα οι εκπαιδευτικοί κάθε βαθμίδος. Ειδικότερα στα Παιδαγωγικά Κολλέγια της Μεγάλης Βρεταννίας επιδιώκονται σήμερα οι εξής επί μέρους σκοποί:

1) Η προσωπική μόρφωσι του σπουδαστού, που συνίσταται στη σπουδή ώρισμένων μαθημάτων σε επίπεδο πανεπιστημιακό. Κάθε σπουδαστής δηλ. οφείλει να διαλέξη ένα ή περισσότερα μαθήματα και να τα σπουδάση σε πλάτος και βάθος όσο γίνεται περισσότερο, άσχετα αν θα διδάξη στις κατώτερες ή τις ανώτερες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου ή στην πρώτη βαθμίδα της Β) βαθμίδου εκπαιδύσεως. Με τον τρόπο αυτό φαίνεται να επιδιώκεται — όπως μου είπαν οι συνάδελφοι των Παιδαγωγικών Κολλεγίων — η βαθμιαία εξομοίωσι των εκπαιδευτικών Α) βαθμίδου και Β) βαθμίδου Εκπαιδύσεως σε ό,τι αφορά την γενική τους μόρφωσι.

2) Η παιδαγωγική — και ψυχολογική — μόρφωσι του σπουδαστού, που επιτυγχάνεται με την σπουδή ώρισμένων μαθημάτων, όπως είναι η Φιλοσοφία, η Ιστορία (γενική και πολιτισμού), η Ψυχολογία, η Κοινωνιολογία και τα Παιδαγωγικά. Οι σπουδασταί καλούνται να γνωρίσουν θεωρητικά τα παιδιά των ηλικιών που πρόκειται να διδάξουν και να μελετήσουν τις συνθήκες του κοινωνικού περιβάλλοντος, όπου τα παιδιά αναπτύσσονται και διαβιούν, και ιδιαίτερα πώς οι μεγάλοι σκέπτονται για τα παιδιά, πώς τα μεταχειρίζονται, τί είδους επιδράσεις ασκούν επάνω τους κλπ.

3) Η μύησι στις μεθόδους διδασκαλίας των μαθημάτων, που πρόκειται να διδάξουν και η κατανόησι του θεωρητικού υπόβαθρου των τέτοιων μεθόδων. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στα μεθοδολογικά προβλήματα και των μαθημάτων εκείνων, που αποσκοπούν στην ανάπτυξι και καλλιέργεια των δεξιοτήτων των μαθητών και που συμβάλλουν στην πάρα πέρα απρόσκοπτη μόρφωσι, ανάλογα με το είδος των σπουδών που θα ακολουθήσουν οι τρόφιμοι, ιδίως των σχολείων της Α) βαθμίδου και της πρώτης βαθμίδος της Β) βαθμίδου εκπαιδύσεως.

4) Η πρακτική άσκησι των σπουδαστών στο να διδάσκουν σωστά τα διάφορα μαθήματα και στο να παρατηρούν ψυχολογικά τους τροφίμους των, ώστε να φεύγουν από το Κολλέγιο με ικανοποιητική εμπειρία και στον τομέα αυτό. Για τον σκοπό αυτό διαθέτουν αρκετές ώρες κάθε εβδομάδα και μερικές εβδομάδες για την άσκησι των σπουδαστών σε σχολεία της πόλεως και της περιοχής στη διάρκεια των σπουδών τους, όποτε διακόπτονται τελείως τα μαθήματα. Η ανάληψη όλης της εργασίας της τάξεως από τον σπουδαστή για ώρισμένο χρονικό διάστημα κρίνεται απαραίτητη, για να αντιληφθῆ εγκαίρως ότι η εργασία μέσα στην τάξι δεν περιορίζεται μονάχα στην μετάδοσι γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά επεκτείνεται και στην άγωγη, την όλη διάπλασι των μαθητών. Παρέχεται ακόμη η εύκαιρία στους σπουδαστές να γνωρίσουν και τους λοιπούς παράγοντες άγωγῆς — και ιδιαίτερα την οικογένεια — και να εκτιμήσουν σωστά την συμβολή τους στο έργο της άγωγῆς. Επί πλέον έχουν την εύκαιρία να επισκεφθούν όλους τους τύπους των σχολείων — όχι μόνο των σχολείων Α) βαθμίδου και Β) βαθμίδου Εκπαιδύσεως, που φοιτούν όμαλά παιδιά, αλλά και των κάθε τύπου ειδικών σχολείων (για ανάμαλα δηλαδή, καθυστερημένα και ελαττωματικά παιδιά). Τέλος μπορούν να πάρουν μέρος και σε κάποια πειραματική ή έρευνητική εργασία, κάτω από την άμεση επίβλεψι και καθοδήγησι των καθηγητών τους.

Παραπλήσιοι είναι και οι σκοποί που επιδιώκονται και από προγράμματα σπουδών, που σχεδιάζονται για πτυχιούχους Πανεπιστημίων και άλλων Ανωτέρων Ίδρυμάτων που θέλουν να σταδιοδρομήσουν σαν εκπαιδευτικοί στα σχολεία της Α) βαθμίου και Β) βαθμίου Έκπαιδευσεως, με την εξαίρεσι του πρώτου σκοπού, φυσικά, αφού η εξειδίκευση του σπουδαστού έχει γίνει στη Σχολή, που φοίτησε ήδη. Όπως θα δούμε παρακάτω σε μερικά Παιδαγωγικά Κολλέγια άρχισαν να λειτουργούν τμήματα διευθύνσεως και τριευθύνσεως κύκλου σπουδών, για αποφοίτους σχολείων Β) βαθμίου Έκπαιδευσεως, που επιθυμούν να γίνουν καθηγητά Τεχνικών, Μουσικής, Οικοκυρικών, Σωματικής Αγωγής κλπ. Τοῦτο έγινε για να αυξηθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν καθηγητῶν διαφόρων ειδικοτήτων για τὴν κάλυψι τῶν κενῶν καὶ τῶν θέσεων που δημιουργήθηκαν με τὴν επέκτασι τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδευσεως κατὰ τὰ τελευταία χρόνια. Σε μερικά τέλος Παιδαγωγικά Κολλέγια ὀργανώνονται καὶ λειτουργοῦν ὄλο καὶ περισσότερα τμήματα για τὴν ἐκπαίδευσι Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, Ἀρχηγῶν Κέντρων Νεότητος κ.α. ὑπαλλήλων κοινωνικῶν ἐπιχειρήσεων, ὅπως γίνεται ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια π.χ. στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Moray House (Ἐδιμβούργο).

Τὰ 4 μεγαλύτερα Παιδαγωγικά Κολλέγια τῆς Σκωτίας ἀσχολοῦνται καὶ με τὴν ἐπιμόρφωσι τῶν ἐκπαιδευτικῶν που βρίσκονται στὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία — ἢ καὶ ἐκπαιδευτικῶν που εἶχαν φύγει ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία καὶ θέλουν νὰ ξαναεργασθοῦν ὡς ἐκπαιδευτικοί — σὲ εἰδικὰ προγράμματα που παρακολουθοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους εἴτε στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους εἴτε στὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν. Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ κύκλοι μαθημάτων για ἐκπαιδευτικούς καὶ σπουδαστὰς ἀπὸ τίς χώρες τῆς Κοινοπολιτείας, που ἐπιθυμοῦν νὰ διδάξουν στὶς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες τῆς χώρας τῶν ἢ νὰ διδάξουν τὴν Ἀγγλικὴν ὡς δευτέρα γλῶσσα στὸν τόπον τους καὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπότροφοι τῆς Κυβερνήσεως τῆς χώρας τῶν ἢ τῆς Βρετανικῆς Κυβερνήσεως.

Ἀπὸ ὅσα εἶπαμε φαίνεται καθαρά ὁ μέγας ρόλος που ἔχουν νὰ ἐκτελέσουν τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια τῆς Σκωτίας. Ἀλλὰ για νὰ καταλάβωμε καλύτερα τὸ ἔργο τῶν Ἰδρυμάτων αὐτῶν ἂς παρακολουθήσωμε ἀπὸ κοντὰ τὴν ὀργάνωσι καὶ λειτουργία μερικῶν ἀπὸ αὐτά. Ἴσως αὐτὸ μᾶς βοηθήσῃ νὰ βγάλωμε καὶ μερικὰ συμπεράσματα χρήσιμα καὶ σὲ μᾶς, που ἐργαζόμεστε στὶς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες τῆς Πατρίδος μας καὶ σὲ κείνους που ἔχουν τὴν εὐθύνη τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν γενικῶν. Για τὸ σκοπὸ αὐτὸ διάλεξα τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια τοῦ Moray House (Ἐδιμβούργο) καὶ τοῦ Dundee (στὴν ὁμώνυμη πόλη).

Τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια τοῦ Moray House καὶ τοῦ Dundee

Στὴ Σκωτία λειτουργοῦν σήμερα ἐννέα Παιδαγωγικά Κολλέγια ἀπὸ τὰ ὅποια τὰ παρακάτω 4 δέχονται ἄρρενες καὶ θήλειες σπουδαστὰς:

- 1) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Aberdeen (στὴν πόλι τοῦ Aberdeen),
- 2) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Dundee (στὴν πόλι τοῦ Dundee),
- 3) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Jordanhill (Γλασκώδη) καὶ
- 4) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Moray House (Ἐδιμβούργο).

Τὰ ὑπόλοιπα 5 Παιδαγωγικά Κολλέγια εἶναι μικρότερα καὶ δέχονται μόνο θήλειες, εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς:

- 1) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Craiglockhart (Ἐδιμβούργο),
- 2) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τῆς Notre Dame (Γλασκώδη),
- 3) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον Σωματικῆς Αγωγῆς (Aberdeen),
- 4) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Craigie (στὸ Ayr) καὶ
- 5) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Caledar Park (στὸ Falkirk).

Ὅλα τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια μέχρι τοῦ 1959 ἐδίδαν διπλώματα σὲ διδασκά-

λισσες Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως ύστερα από δυό χρόνια έπιτυχοϋς σπουδής και τὰ έλεγαν Κολλέγια Έκπαιδύσεως Training Colleges. Από τοϋ 1960 όμως, πού ο κύκλος σπουδών για τὸ δίπλωμα διδασκαλίσσης Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως έγινε τριετής μετωνομάστηκαν σὲ Παιδαγωγικά Κολλέγια (Colleges of Education). (1) Μερικά από τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια είναι αρκετά παλαιά. Τὰ Κολλέγια τοϋ Moray House και τοϋ Dundee πού θὰ εξετάσωμε, έλκουν τὴν ἀρχή τους στήν προσπάθεια τῆς Σκωτίας για τὴ μόρφωση τοϋ λαοϋ. Ἡ σύγχρονη ἱστορία τοϋ Moray House ἀρχίζει τὸ 1817 και τοϋ Κολλεγίου τοϋ Dundee τὸ 1895. Μέχρι τοϋ Ἀκαδημαϊκοϋ έτους 1959-60 παρείχαν διετὴ κύκλο μαθημάτων για τίς σπουδάστριες πού έπιθυμοϋσαν νὰ γίνουν δασκάλες και διάφορα προγράμματα σπουδών μικρότερας διάρκειας για πτυχιούχοϋς Παν)μίων κ.ά. Ἰδρυμάτων, πού ἀπέβλεπαν στήν παιδαγωγική τους κατάρτιση. Λειτουργεῖ ακόμη ἐδῶ και πολλά χρόνια και Σχολή Νηπιαγωγῶν, στήν ὁποία γίνονται δεκτὲς πτυχιούχοϋς δασκάλες για ἐπὶ πλέον σπουδὲς ἐνὸς έτους, ἀν θέλουν νὰ διδάξουν για μερικά χρόνια σὲ Νηπιαγωγεία. Από τοϋ Ἀκαδημ. έτους 1950-61 ὁ κύκλος σπουδών για τίς δασκάλες τῆς Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως έγινε, ὅπως εἶδαμε, τριετής.

Διοίχησι τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων

Μέχρι τοϋ 1959 τὴν διοίχησι τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων τοϋ Moray House και τοϋ Dundee είχαν στὰ χέρια τους τὰ Ἐπαρχιακά Συμβούλια. Μὲ εἰδικὸ Νόμο τοϋ 1958 τὰ Συμβούλια αὐτὰ ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ τὰ σημερινὰ Διοικητικά Συμβούλια, πού είναι πολυμελέστερα, ἀλλὰ περισσότερο ἀποδοτικά, λόγω τῆς συμμετοχῆς σὲ αὐτὰ πολλῶν και καλῶν ἐνημερωμένων ἐκπαιδευτικῶν. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοϋ Moray House π.χ. έχει πάνω ἀπὸ 30 μέλη, τὰ ἐξῆς: Ἐπτὰ ἐκπαιδευτικοϋς πού ὑπηρετοϋν στήν εὐρύτερη περιοχή πού ἐξυπηρετεῖ τὸ Κολλέγιο (και πού στήν περίπτωσι τοϋ Moray House καλύπτει 5-6 νομοϋς), τέσσερις ἀντιπροσώπους τῆς Συγκλήτου τοϋ Πανεπιστημίου — ὅπωςδὴποτε τὸν καθηγητὴ τῆς Παιδαγωγικῆς και τὸν καθηγητὴ τῆς Ψυχολογίας —, δύο ἀντιπροσώπους τοϋ τοπικοϋ Ἐκπαιδευτικοϋ Συμβουλίου τῆς πόλεως τοϋ Ἐδμβούργου, ἕνα ἐκπρόσωπο τῆς Ἐνώσεως Διευθυντῶν Έκπαιδύσεως τῆς περιοχῆς, τρεῖς ἐκπρόσωπους τοϋ Ἰπουργείου Παιδείας για τὴ Σκωτία, τρεῖς ἐκπρόσωπους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σκωτίας, ἕξι ἀντιπροσώπους τῶν Τοπικῶν Συμβουλίων Διοικήσεως κ.ά. Ἡ θητεία τῶν μελῶν είναι τριετής, παρέχεται ὁμως τὸ δικαίωμα ἐπανεκλογῆς ἢ ἀναγεώσεως τῆς θητείας τῶν ἀναλόγως τῆς περιπτώσεως. Ἐννοεῖται ὅτι τοϋ Διοικητικοϋ Συμβουλίου μετέχει και μάλιστα μὲ πολλά δικαιώματα και ὁ Διευθυντὴς τοϋ Κολλεγίου, και ὁ Διευθυντὴς ἢ οἱ Διευθυνταὶ τῶν ἄλλων Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων τῆς πόλεως.

Τὸ Συμβούλιο αὐτὸ διοικεῖ τὸ Κολλέγιο και φροντίζει σὲ στενὴ πάντοτε συνεργασία μὲ τὸν Διευθυντὴ και τὸ προσωπικὸ τοϋ Κολλεγίου για τὴν ἐξασφάλισι τῶν ὀρων καλύτερας ὀργανώσεως και λειτουργίας, μέσα στὰ πλαίσια τῶν νόμων, πού ὁμως παρέχουν ἀρκετὴ ἐλευθερία δράσεως. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο, ὕστερα πάντοτε ἀπὸ εἰσήγησι εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν (ὑπο-Συμβουλίων) ἀπὸ καθηγητὰς τοϋ Κολλεγίου, πού προβλέπονται ἀπὸ τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία, διορίζει και τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ τοϋ Κολλεγίου, πού σύμφωνα μὲ τὰ κρατοϋντα στὴ Σκωτία ἀναγεώνεται κάθε τετραετία κατὰ τὸ 1) 3 αὐτοϋ. Σκοπὸς τοϋ μέτρου τούτου είναι ἡ εἴσοδος

(1) Ὅλα τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια διοικοϋνται ἀπὸ Διοικητικά Συμβούλια, πού τὰ περισσότερα μέλη τους είναι ἐκπαιδευτικοί. Ἡ κυρίως εϋθύνη τῆς διευθύνσεως τῶν βαρύνει τὸν Διευθυντὴ τοϋ Κολλεγίου, και τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν, πού τὸ ἀποτελοϋν καθηγηταὶ τοϋ Κολλεγίου.

στο Κολλέγιο διαρκῶς νέου αἵματος, πού ἐπιτρέπει στό Ἴδρυμα νά βρῖσκεται σέ μιὰ διαρκή ἐπαφή μέ τήν ζωντανή ἐκπαιδευτική πραγματικότητα καί νά ἐπιλέγη τοὺς καλύτερους ἀπό τοὺς νέους ἐκπαιδευτικούς τῆς χώρας γιά νά προσφέρουν τὸ τάλαντό τους καί τήν πείρα τους στήν καλύτερη κατάρτισι τῶν σπουδαστῶν τοῦ Κολλεγίου καί τῶν ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν, πού προσέρχονται κατὰ μεγάλους ἀριθμούς πρὸς ἐπιμόρφωσι.

Ἐνάλογη εἶναι ἡ σύνθεσι καί οἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee πού καί αὐτὸ ἐξυπηρετεῖ ἀρκετὰ μεγάλη περιοχή.

Τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι ἀναγνωρισμένες προσωπικότητες καί ἀσκοῦν τεράστια ἐπιρροή μέσα στήν κοινωνία. Ἐχουν γιά τὸν λόγο αὐτὸ τὴν δυνατότητα νά ἐξευρίσκουν τοὺς οικονομικοὺς πόρους γιά τὴν ἐπέκτασι τῶν κτηριακῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Κολλεγίου καί τὸν ἐξοπλισμὸ του μέ τὰ πλέον συγχρονισμένα μέσα διδασκαλίας. Χάρις στὰ Συμβούλια αὐτὰ καί τίς προσωπικότητες πού τὰ ἀπαρτίζουν τὸ ἔργο τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων ἔγινε εὐρύτερα γνωστὸ καί ἐκτιμήθηκε σέ τέτοιο σημεῖο, ὥστε σήμερα ὄλων ἡ προσοχὴ νά εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὰ Ἴδρύματα αὐτά, πού ἀποτελοῦν τὰ κυριώτερα κέντρα παιδαγωγικῆς μαρφώσεως (μαζὶ μέ τίς Πανεπιστημιακὲς Σχολές τῆς Παιδαγωγικῆς) καί ἐνδέχεται σύντομα νά ἐπεκταθοῦν καί σέ κέντρα παροχῆς γενικῆς καί εἰδικῆς μορφώσεως γιά ὄλους, ὅσοι προορίζονται νά διδάξουν σέ σχολεῖα τῆς Α) βαθμίου καί Β) βαθμίου (γενικῆς καί τεχνικῆς) Ἐκπαιδεύσεως. Μὲ δικαιολογημένη λοιπὸν περηφάνεια ὅσοι διδάσκουν στὰ Κολλέγια αὐτὰ δηλώνουν τὴν ιδιότητά τους καί τὴν ἴδια περηφάνεια νοιώθουν καί οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Κολλεγίων, καθὼς καί ὅσοι παίρνουν τὴν παιδαγωγικὴ τους μόρφωσι καί ἐπιμόρφωσι σέ αὐτά.

Τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τῶν Κολλεγίων (Board of studies)

Οἱ ἰσχύοντες κανονισμοὶ προβλέπουν τὴν σύστασι καί λειτουργία τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν. Πρόκειται γιά ἓνα Συμβούλιο πού ἀπὸ χρόνια λειτουργοῦσε στό Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House καί πού ἀποδείχθηκε ἀξιόλογο ὄργανο γιά τὴν ἀρτία ὀργάνωσι καί λειτουργία τοῦ Κολλεγίου καί πού ἀκριβῶς γιά τὸν λόγο αὐτὸ ἡ Πολιτεία τὸ καθιέρωσε ἐπίσημα, ἀπὸ τοῦ 1958, σέ ὄλα τὰ Παιδαγωγικά Κολέγια τῆς χώρας. Τὴν λειτουργία τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν ἐγκρίνει, σύμφωνα μέ τοὺς Κανονισμοὺς τοῦ 1958, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Κολλεγίου. Τὸ Συμβούλιο Σπουδαστῶν ἀπαρτίζουν μέλη τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ μέ πρόεδρο τὸν Διευθυντὴ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου. Πρέπει νά σημειωθῇ ἐδῶ, ὅτι ὁ Διευθυντῆς ἐνὸς Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου ἔχει ἀπεριόριστα σχεδὸν δικαιώματα καί γιά τὸν λόγο αὐτὸ πρέπει νά εἶναι ἄνθρωπος μέ προσωπικότητα καί εὐρύτερη πνευματικὴ ἀκτινοβολία. Κατὰ κανόνα ὁμοῦ πάντοτε ὁ Διευθυντῆς συνεργάζεται στενῶτα μέ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο καί τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν, καθὼς καί μέ τοὺς ἐπικεφαλῆς τῶν διαφόρων Τμημάτων (Departments) τοῦ Κολλεγίου καθηγητὰς, τῶν ὁποίων τίς γνώμες καί τίς ἐισηγήσεις λαμβάνει πάντοτε σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν. Οὐσιαστικὲς ἀρμοδιότητες ἔχουν τόσο ὁ Ὑποδιευθυντῆς τοῦ Κολλεγίου καί ὁ Βοηθὸς Διευθυντῆς, ὅσο καί οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν διαφόρων Τμημάτων Καθηγηταί.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν εἶναι ἡ μελέτη τῆς διδακτέας ὕλης τῶν διαφόρων Προγραμμάτων σπουδῶν, συστάσεις γιά τὴν βελτίωσι τῶν Προγραμμάτων αὐτῶν, ὑποδείξεις τρόπων ἀποδοτικῆς λειτουργίας καί διευθύνσεως τῶν Προγραμμάτων αὐτῶν, ἡ παρακολούθησι τῆς ἐφαρμογῆς ἐνιαίου καί σταθεροῦ τρόπου ἐκτιμήσεως τῆς ἀποδόσεως τῶν σπουδαστῶν στὰ μαθήματα καθὼς ἐπίσης καί τοῦ ἤθους των, ἡ ἐνθάρρυνσι καί προώθησι τῆς ἔρευνας τόσο στὸν παιδαγωγικὸ,

δσο και στον επιστημονικό τομέα κ.ά. Ἀκόμη τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σχολιάζη τις Ἐκθέσεις τῶν διαφόρων Συμβουλευτικῶν σωμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἢ ἄλλων Ὑπουργείων — δταν σχετίζονται με τὴν ἐκπαίδευση — νὰ παρέχη στὰ Συμβούλια αὐτὰ στοιχεῖα διευκολύνοντα τὸ ἔργο τους κλπ. Παράδειγμα λ.χ. ἔχομε τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψι πού ὁ λόρδος Robbins, Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Robbins (Robbins Committee) πού συνεστήθη τὸ 1961 καὶ μέλη τοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ πραγματοποίησαν στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House γιὰ νὰ συζητήσουν προβλήματα σχετικά με τὴν Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευση στὴ Μεγάλη Βρετανία. Στὴν οὐσία δηλαδὴ τὰ Συμβούλια τῶν Σπουδῶν τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων ἀποτελοῦν ὄργανα, πού πολὺ τὰ ὑπολογίζει τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, προκειμένου νὰ ἐπιφέρη διαφορὲς μεταβολές στὰ Προγράμματα Σπουδῶν ἢ τὴν καθόλου ὀργάνωσι καὶ λειτουργία τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων. Ἔτσι τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House γιὰ νὰ αναφέρωμε ἓνα ἀκόμη παράδειγμα, ἐξέτασε τις προτάσεις πού περιείχε ἓνα ὑπόμνημα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς Σκωτίας γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωσι τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν διδασκάλων γενικὰ καὶ ἔκαμε ὠρισιμένες ὑποδείξεις πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο, πού μελετήθηκαν με εὐμένεια ἀπὸ τις ἀρμόδιες Ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου καὶ ἔγιναν στὸ μεγαλύτερο μέρος τους ἀποδεκτές. Δὲν πρέπει πάντως νὰ νομισθῇ δτι τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου μπορεῖ μόνο νὰ προδῇ σὲ οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις, γιὰτι δεσμεύεται ἀπὸ τοὺς σχετικούς κανονισμοὺς ἐκπαιδεύσεως λειτουργῶν Α) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House, ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφερθῶ ἐνδεικτικὰ σὲ μερικὲς ἀπὸ τις δραστηριότητές του καὶ στὸν ἐρευνητικὸ τομέα. Στὰ τελευταῖα χρόνια ὑπὸ τὴν προσωπικὴ καθοδήγησι καὶ ἐποπτεία τῶν καθηγητῶν τοῦ Κολλεγίου οἱ σπουδασταὶ πραγματοποίησαν ἀνασκαφές σὲ ἓνα προάστειο τοῦ Ἐδιμβούργου, τὸ Cramont. Τὸ Συμβούλιο ἀσχολήθηκε συστηματικὰ καὶ με τὴν ἐπισκόπησι τοῦ ὕλικου γιὰ τὴν διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Ἀριθμητικῆς σύμφωνα με τὴ μέθοδο Cuisenaire, καθὼς καὶ με τὴν μελέτη τῶν μέσων γιὰ τὴν ἀποδοτικώτερη διδασκαλία τῆς Ἀγγλικῆς (μητρικῆς) γλώσσας με βάσι τὰ τελευταῖα δεδομένα τῆς γλωσσολογικῆς ἐπιστήμης. Ἀρκετὲς ἐρευνες γίνονται καὶ στὸν τομέα τῆς Ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ. Περισσότερα γιὰ τὴ δρᾶσι τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν θὰ λεχθοῦν στὰ κεφάλαια, ὅπου ἐξετάζεται ἡ ἐργασία τῶν διαφόρων Τμημάτων (Departments) τοῦ Κολλεγίου.

Τὸ προσωπικὸ τῶν παιδαγωγικῶν κολλεγίων

Στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια διδάσκουν πολλοὶ ἀξιόλογοι ἐκπαιδευτικοί. Ἀρκετοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ὕστερα ἀπὸ γόνιμη ἐργασία στὰ Κολλέγια συνεχίζουν τὴν ἐκπαιδευτικὴ τους σταδιοδρομία στὰ Πανεπιστήμια. Μερικοὶ διδάσκουν ταυτόχρονα στὸ Κολλέγιο καὶ τὸ Πανεπιστήμιο, ἀν ὑπάρχη τέτοιο στὴν ἔδρα τοῦ Κολλεγίου. Ἡ ἐπιλογή τῶν καθηγητῶν γίνεται με μεγάλη προσοχή ἀπὸ εἰδικὰ Συμβούλια, πού μελετοῦν τοὺς φακέλους τῶν ὑποψηφίων καὶ κατόπιν τοὺς καλοῦν ἀπαραιτήτως σὲ ἀτομικὴ συνέντευξι γιὰ νὰ σχηματίσουν μιὰ ὅσο γίνεται πιὸ ἀντικειμενικὴ γνώμη γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τις ἱκανότητές τους. Συνολικὰ γίνονται 3 συνεντεύξεις, μιὰ με τὸν καθηγητὴ τοῦ μαθήματος στὸ Τμῆμα τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ ἐργασθῇ ὁ ὑποψήφιος, μιὰ με τὸν Ὑποδιευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου καὶ μιὰ τρίτη με τὸν Διευθυντὴ. Ὁ προκρινόμενος προσλαμβάνεται με τετραετὴ σύμβασι. Ὅσοι δείχνουν ἰδιαίτερες ἱκανότητες καὶ ζήλο στὴν ἐργασία τους εἶναι δυνατὸ νὰ παραμείνουν, ἀν τὸ θελήσουν, ἐπὶ μακρύτερο χρονικὸ διάστημα ἢ γιὰ πάντα στὸ Κολλέγιο. Στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τοῦ Moray House καὶ τοῦ Dundee πού ἐπισκέφθηκα ὕστερα ἀπὸ 8 χρόνια γιὰ δεύτερη φορά, εἶδα με χαρὰ μου μερικοὺς παλῆους καθηγητάς, ὅπως καὶ ἀρκετοὺς νέους, γεμάτους ἐνθουσιασμὸ καὶ ὄρεξι γιὰ δημιουργικὴ ἐργασία.

Όπως θα φανή και από τον πίνακα προσωπικού, που παραθέτω πιο κάτω, οι διδάσκοντες είναι άνθρωποι εξειδικευμένοι (Specialists) και διδάσκουν κατά κανόνα μονάχα ένα μάθημα — ή κλάδο μαθήματος. Κι' αυτό γίνεται για δυο κυρίως λόγους: α) για να είναι ή διδασκαλία τους άψογη από άποψη περιεχομένου και μορφής (μεθόδου) και β) για να θεραπεύεται ουσιαστικά και με κάθε δυνατή επιμέλεια και ή επιστήμη, που υπηρετούν. Οι διδάσκοντες δηλ. στα Κολλέγια δεν περιορίζονται στην μετάδοσι μόνο των γνώσεων και των πορισμάτων άλλων επιστημόνων, αλλά προχωρούν και οι ίδιοι στην έρευνα — έστω και περιορισμένη εξ αιτίας της καθημερινής διδακτικής των εργασίας — έχοντας την συμπαράστασι των άλλων συναδέλφων τους και φυσικά και του Συμβουλίου Σπουδών του Κολλεγίου των. Περιττό να τονίσω, ότι όλοι τους είναι πτυχιούχοι Πανεπιστημίων ή αντίστοιχων Άνωτέρων και Άνωτάτων Σχολών στον κλάδο της ειδικότητός των. Οι περισσότεροι μάλιστα έχουν περισσότερα από ένα πτυχία, αρκετοί δέ και διδακτορικό πτυχίο.

Άναφορικά με τη βαθμολογική εξέλιξι του διδακτικού προσωπικού τονίζομε ότι μέχρι του Άκαδημαϊκού Έτους 1962-63 υπήρχαν έξι βαθμοί:

- 1) Τοῦ Διευθυντοῦ (Principal),
- 2) Τοῦ Ὑποδιευθυντοῦ (Vice-Principal),
- 3) Τοῦ Βοηθοῦ Διευθυντοῦ (Assistant Principal),
- 4) Τοῦ Διευθυντοῦ Καθηγητοῦ (Principal Lecturer),
- 5) Τοῦ Πρωτοβαθμίου Καθηγητοῦ (Lecturer), για να χρησιμοποιήσω τὸν ἀνάλογο δικό μας ὄρο καὶ
- 6) Τοῦ ἀπλοῦ Καθηγητοῦ (Tutor).

Ἀπὸ τοῦ Ἄκαδ. ἔτους 1963-64 δημιουργήθηκε καὶ ἕνας ἐνδιάμεσος βαθμὸς μεταξύ τοῦ 4ου καὶ τοῦ 5ου, ὁ βαθμὸς τοῦ Βοηθοῦ Καθηγητοῦ ὅπως θὰ λέγαμε (Senior Lecturer), για να δίνονται εὐκαιρίες βαθμολογικῆς ἐξελίξεως σὲ ὄσους υπηρετοῦν στὰ Κολλέγια, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀύξεισι τοῦ προσωπικοῦ, ποὺ ἐπεβλήθηκε ἀπὸ τὴν προσθήκη τοῦ 3ου ἔτους σπουδῶν στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια, ἀπὸ τὴν ἐπέκτασι τῶν Προγραμμάτων σπουδῶν καὶ τὴν ἀξιέπαινη προσπάθεια τοῦ περιορισμοῦ τῆς διδασκαλίας σὲ μικρὰς ομάδες σπουδαστῶν ἀντὶ τῶν πολυπληθῶν τάξεων, σὲ ὄση ἔκτασι εἶναι τοῦτο δυνατό.

Ἄξιζει ἀκόμη να σημειωθῆ ὅτι ὁ μισθὸς τῶν διδασκόντων στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια εἶναι ἀισθητὰ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν μισθὸ ποὺ παίρνουν οἱ σὺνάδελφοί τους τῆς Α) βαθμίου καὶ Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως, ποὺ ἔχουν τὰ ἴδια προσόντα καὶ χρόνια υπηρεσίας. Ὁ μισθὸς μάλιστα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου εἶναι καὶ κατὰ τι μεγαλύτερος καὶ ἀπὸ τὸν μισθὸ τοῦ Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου.

Ἡ σύνθεσι τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων τοῦ Moray House καὶ τοῦ Dundee δίδεται στὸν ἀκόλουθο πίνακα κατὰ εἰλικότητα καὶ ἀριθμὸ διδασκόντων: (Ἄκαδ. ἔτ. 1965-66):

	Moray House	Dundee
Διευθυντῆς Κολλεγίου	1	1
Ὑποδιευθυντῆς	1	1
Κοσμητῶν Θηλέων	1	1
Βοηθὸς Διευθυντοῦ	1	—
Διευθυντῆς Καθηγητῆς ἐπὶ τῶν μεθόδων	1	1
Καθηγηταὶ Διδακτικῆς	17	10
Καθηγηταὶ Παιδαγωγικῆς - Ψυχολογίας	16	8

Καθηγηται Τεχνικῶν (διαφόρων ειδικοτήτων)	15	9
Καθηγηται Τεχνολογίας	2	4
Καθηγηται Σχολικῆς Ὑγιεινῆς	2	1
Καθηγηται Ὀρθοπεδικῶν	5	2
Καθηγηται Ἱστορίας	5	3
Καθηγηται Γεωγραφίας	5	3
Καθηγηται Μαθηματικῶν	5	2
Καθηγηται Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ Γεωπονίας	7	6
Καθηγηται Οἰκονομικῶν μαθημάτων	1	1
Καθηγηται Κοινωνιολογίας	4	—
Καθηγηται Ἀγωγῆς τοῦ Λόγου (ὀρθοφωνίας, ἀπαγγελίας κλπ.)	6	2
Καθηγηται Γυμναστικῆς	7	3
Καθηγηται Μουσικῆς (Ἐνοργάνου — Ὀδικῆς)	4	5
Καθηγηται Ἀγγλικῆς γλώσσας καὶ λογοτεχνίας	9	4
Καθηγηται Ξένων Γλωσσῶν	9	1

Στὸ διδακτικὸ προσωπικὸ πρέπει νὰ ὑπολογισθοῦν ἀκόμη α) ὁ Διευθυντῆς τοῦ Πειραματικῆς — δηλ. τοῦ Προτύπου — Σχολείου τοῦ Κολλεγίου, β) ἡ Διευθύντρια τοῦ Προπαρασκευαστικοῦ Τμήματος — δηλαδή τῶν δύο πρώτων τάξεων — τοῦ Δημοτικῆς Σχολείου τοῦ Προτύπου καὶ γ) ἡ Διευθύντρια τοῦ Προτύπου Νηπιαγωγείου τοῦ Κολλεγίου, γιατί καὶ οἱ τρεῖς τοὺς διδάσκουν στὸ Κολλέγιο μαθήματα τῆς ειδικότητός των, δηλ. μεθόδους διδασκαλίας καὶ Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τῶν ἀντιστοιχῶν ἡλικιῶν.

Ἀπὸ τοὺς παραπάνω καθηγητὰς 99 ἀποτελοῦν τὸ μόνιμο προσωπικὸ τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House, καὶ 70 τοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee. Οἱ ἄλλοι εἶναι καθηγητὰς ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων (Τεχνικῶν Κολλεγίων, Σχολῶν Κοινωνικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Σπουδῶν κλπ.) ποὺ διδάσκουν καὶ στὸ Κολλέγιο μὲ ἐπιμίσθιο. Γιὰ ὠρισμένες ειδικότητες ἔχει προκηρυχθῆ διαγωνισμός, προβλέπεται δὲ ἡ πάρα πέρα αὐξηση τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐφέτος καὶ στὰ προσεχῆ ἔτη. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἡ σημερινὴ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ στὴν Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἀποβλέπει στὴν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν Α) βαθμοῦ καὶ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν τακτικὴ ἐνημέρωσι καὶ συνεχῆ ἐπιμόρφωσι τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Ἄλλοι λόγοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἀναφέραμε πρὶν ἄνω, δηλ. ἡ αὐξηση τῶν ἐτῶν σπουδῶν ἀπὸ δύο σὲ τρία καὶ ἡ προσπάθεια νὰ ἀλλάξη ὅσο γίνεται τὸ σύστημα διδασκαλίας σὲ ὄφελος τῆς διαλογικῆς μορφῆς διδασκαλίας καὶ τῆς φροντιστηριακῆς ἐργασίας. Γιὰ νὰ γίνῃ πρὶν κατανοητὸ ὅτι λέγω ἀναφέρω ὅτι στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Dundee π.χ., ποὺ ἡ Α' τάξη ἔχει 200 σπουδάστριες ἡ κατανομή τους ἔχει γίνῃ σὲ 10 τμήματα (ὅπως φαίνεται καὶ στὸ Ὁρολόγιο Πρόγραμμα ποὺ παραθέτω στὸ σχετικὸ κεφάλαιο παρακάτω); καὶ τὸ ἴδιο ἔχει γίνῃ μὲ τίς ἄλλες τάξεις. Σὲ πολλὰς μάλιστα περιπτώσεις ἡ ἐργασία τῶν διδασκόντων προχωρεῖ τόσο, ὥστε νὰ διατίθεται σημαντικὸς χρόνος καὶ γιὰ προσωπικὴ ἐπαφὴ τοῦ κάθε σπουδαστοῦ ἢ σπουδαστρίας μὲ ἓνα ἢ καὶ περισσότερους καθηγητὰς, ἀνάλογα μὲ τὸ εἶδος τῶν ἐργασιῶν ποὺ κάθε σπουδαστῆς ἔχει νὰ παρουσιάσῃ στὴν ὁμάδα του.

Τέλος στὸ προσωπικὸ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου πρέπει νὰ ὑπολογισθοῦν: α) ὁ Διευθυντῆς τῆς Βιβλιοθήκης μὲ τοὺς βοηθοὺς του, τοὺς βιβλιοθηκάρους καὶ τοὺς γραμματεῖς τῆς Βιβλιοθήκης, β) ὁ Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Διοικήσεως μὲ τίς δακτυλογράφους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ γ) τὸ κατώτερο προσωπικὸ (καθαρίστριες, φύλακες, μάγειροι κλπ.) ποὺ ποικίλλουν σὲ ἀριθμὸ ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος τοῦ Κολλεγίου καὶ τὸ πλῆθος τῶν παρεχομένων προγραμμάτων σπουδῶν.

Πρὶν κλείσω τὸ κεφάλαιο αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ ἀναφερθῶ ἐνδεικτικὰ καὶ σὲ μερικὲς ἐκπαιδευτικὲς ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρουν π.χ. οἱ διδάσκοντες καὶ διευθύνοντες

τὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House, γιὰ νὰ σχηματίσωμε μιά πληρέστερη ἰδέα τῶν δραστηριοτήτων ἐνὸς Κολλεγίου ἀλλὰ καὶ τῆς ποιότητος τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ του. Τὶς πληροφορίες αὐτές, ποὺ μοῦ ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου, καὶ ἄλλοτε καθηγητὴς μου στὸ Πανεπιστήμιον Ἐδιμβούργου δόκτωρ Inglis, μπορεῖ ὁ ἐνδιαφερόμενος νὰ εἶρῃ καὶ στὸ εἰδικὸ ἐντυπο ποὺ ἀναφέραμε στὰ πεπραγμένα τοῦ Κολλεγίου κατὰ τὴν τριετία 1961-64 (Second Triennial Report, σ. 14 κ.έ.). Περισσότερα ἀπὸ 25 μέλη τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Κολλεγίου προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους σὰν εἰδικοί σὲ πολλοὺς ἐκπαιδευτικούς ὀργανισμούς:

Ὁ Διευθυντὴς π.χ. τοῦ Κολλεγίου πῆρε μέρος σὰν ἀρχηγὸς τῆς ομάδος τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας στὸ Συνέδριον τῶν χωρῶν τῆς Κοινοπολιτείας ποὺ ἔγινε στὸ κέο Δελχί τὸ 1962 ποὺ ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν δασκάλων. Στὴν τριετία 1961-1964 ἐξακολούθησε νὰ εἶναι μέλος τοῦ Συμβουλίου Ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ «The British Journal of Educational Studies» καὶ τῶν Συμβουλίων Σχολικῶν Ραδιοφωνικῶν Ἐκπομπῶν γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Σκωτίας καὶ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Ἦταν ἀκόμη μέλος σὲ πολλὰ ἄλλα Συμβούλια, ὅπως στὸ Συμβουλευτικὸ Σῶμα τῆς Ἐκπαιδεύσεως γιὰ τὴ Σκωτία, στὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπηρεσιῶν Νεότητος τῆς Σκωτίας καὶ Πρόεδρος τοῦ Σκωτικοῦ Συνδέσμου γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν Ἡγητόρων. Χρησιμοποιήθηκε ἀκόμη ἀπὸ τὸ Βρετανικὸ Συμβούλιον γιὰ μιὰ σειρά διαλέξεων στὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἰορδανίαν, τὸ Ἰράκ, τὸν Λίβανον καὶ τελείωσε τὴν ὑπηρεσίαν του αὐτὴ μὲ τὴν ἀνάληψιν διδασκαλίας γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα στὸ Τμῆμα Παιδαγωγικῆς τοῦ Ἀμερικανικοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βηρυττοῦ, τὸ 1964.

Ὁ Ὑποδιευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου παρέχει τὶς ὑπηρεσίες του καὶ στὸ Συμβούλιον ποὺ διαχειρίζεται τὶς ἐπιχορηγήσεις τοῦ Πανεπιστημίου γιὰ τὴν προμήθειαν τῶν τελειότερων ἐποπτικῶν (ὁπτικο-ἀκουστικῶν) μέσων διδασκαλίας καὶ ἐπισκέφθηκε διάφορα κέντρα στὴ Γερμανίαν, ὅπου τὰ μέσα αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται εὐρύτατα. Βρίσκεται σὲ ἐπαφὴ καὶ μὲ ὅλα τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Σκωτίας, τόσο γιὰ νὰ ἐνημερώνεται πάνω στὴν ἐργασία τους μὲ τὰ ἐποπτικὰ μέσα διδασκαλίας ποὺ χρησιμοποιοῦν καὶ γιὰ νὰ δίνῃ τὶς συμβουλές του κάθε ποῦ τοῦ ζητοῦνται σὰν ὁ πιὸ εἰδικὸς στὴν Σκωτίαν στὰ θέματα αὐτά.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς διδάσκοντες ἔχουν ὀρισθῆ ἐπίσημα ἐξωτερικοὶ ἐξετασταὶ (External Examiners) σὲ ἄλλα Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Σκωτίας καὶ Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες (Training Colleges) τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καθηγητὰς ἔχουν ἀναλάβει ἐξω ἀπὸ τὸ Κολλέγιον ὑπηρεσίες στὸν κύκλον τῆς εἰδικότητός τους, τόσο στὸ ἐσωτερικὸ ὅσο καὶ στὸ ἐξωτερικὸ, ὅπως οἱ Διευθυνταὶ τῶν Τμημάτων (Departments Συγχρόνων Σπουδῶν, Ἀγγλικῆς, Μεθόδων (Διδακτικῆς), Ἱστορίας, Γυμναστικῆς, Τεχνικῶν μαθημάτων, Γεωγραφίας, Ψυχολογίας Φυσικῶν Ἐπιστημῶν κλπ. κλπ. Ὅλα αὐτὰ δείχνουν ὅτι τὸ προσωπικὸν τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House προσφέρει ἀφθονες καὶ οὐσιαστικὰς ὑπηρεσίες ἐκπαιδευτικῆς μορφῆς. Τελειῶν ἄναφερόμενος στὸν Διευθυντὴ Καθηγητὴ τοῦ Τμήματος Ὀρθοσκευτικῆς Ἀγωγῆς, ποὺ ἦταν μέλος στὸ Παγκόσμιον Συνέδριον Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τοῦ Belfast τῆς Β. Ἰρλανδίας (1962), εἶναι μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Βρετανικοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιαστικῶν, μέλος τοῦ Εἰδικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συνδέσμου τῶν Σκωτικῶν Συμβουλίων γιὰ τὴν Ὀρθοσκευτικὴ Ἀγωγή καὶ ἔχει τὴν εὐθύνη τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς διδακτέας ὕλης τοῦ μαθήματος τῶν Ὀρθοσκευτικῶν στὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τῆς Σκωτίας.

Διαδικασία εἰσαγωγῆς στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια

Γιὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς σὲ ἓνα ὁποιοδήποτε κύκλον σπουδῶν, ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ἀπόκτησιν ἐκπαιδευτικοῦ τίτλου (διπλώματος, πιστοποιητικοῦ κλπ.) πρέπει νὰ ὑπο-

βάλη σχετική αίτησι πρὸς τὸν Διευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου μέσα σὲ ὀρισμένη προθεσμία. Ἡ διεύθυνσι τοῦ Κολλεγίου ἔχει τὸ δικαίωμα περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσακτέων, ἂν ἕνας τέτοιος περιορισμὸς κριθῆ σκόπιμος.

Οἱ ὑποψήφιοι περνοῦν, ὅπως καὶ σὲ μᾶς, ἀπὸ ἰατρικὴ ἐξέτασι γιὰ νὰ διαπιστωθῆ ἡ ὑγεία, ἀρτιμέλεια καὶ σωματικὴ καταλληλότητά τους πού γίνεται ἀπὸ γιὰτρὸ ὀριζόμενον ἐπίσημα ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ προκειμένου γιὰ τὴ Σκωτία ἀπὸ τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο τῆς Σκωτίας. Ὁ κατάλογος τῶν ἐξεταστῶν γιὰτρῶν παρέχεται στοὺς ὑποψηφίους μὲν ὑποβάλλουν τὴν αἴτησί τους. Οἱ Σχολιάτροι ἐξετάζουν τοὺς ὑποψηφίους ἐντελῶς δωρεάν, ὡσὰν δὲν τοὺς γεννιέται κάποια ὑποψία ὡς πρὸς τὴν ὑγεία τοῦ ὑποψηφίου τὸν παραπέμπουν σὲ ἀκτινολογικὴ ἐξέτασι, σὲ κρατικὸ γιὰτρὸ τῆς περιοχῆς. Σοβαρὰ ἐλαττώματα στὶς αἰσθήσεις ὀράσεως καὶ ἀκοῆς ἀποτελοῦν ἐμπόδιο στὴν εἰσαγωγή τοῦ ὑποψηφίου στὸ Κολλέγιο. Κάθε ὑποψήφιος πρέπει νὰ φέρῃ καὶ πρόσφατη ἀκτινογραφία θώρακος μὲ ἐκθεσι τοῦ ἀκτινολόγου. Ἡ ἀκτινογραφία θώρακος εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ γιὰ τοὺς σπουδαστὰς καὶ ὑποβάλλεται στὴν ἀρχὴ κάθε Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους. Ὅταν οἱ ὑποψήφιοι ἀποφοιτοῦν ἀπὸ τὸ Κολλέγιο πρέπει νὰ ἔχουν καὶ εἰδικὴ ἐκθεσι τοῦ σχολιάτρου, ἂν θέλουν νὰ ἀναγνωρισθοῦν ἐπίσημα ἱκανοὶ νὰ διδάξουν σὲ σχολεῖα.

Τὰ προσόντα γιὰ τὴν εἰσαγωγή ἐνὸς ὑποψηφίου στὸ Κολλέγιο καθορίζονται ἀπὸ τοὺς ἰσχύοντες κανονισμοὺς. Ἔτσι ἡ ὑποψηφία π.χ. πού θέλει νὰ πάρῃ δίπλωμα δασκάλας πρέπει νὰ ἔχη:

1) Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον, ἀπὸ ἐκεῖνα πού δίδονται στοὺς τελειοφοίτους τῆς χώρας, ὅταν περάσουν τίς σχετικὲς ἐξετάσεις, ἢ ἀνάλογο πιστοποιητικὸ, πού νὰ φανερώνη τὴν ἐπιτυχῆ ἀποπεράτωσι τῶν γυμνασιακῶν τῆς σπουδῶν. Τὸ σύστημα χορηγήσεως Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀπολυτηρίου στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ δὲν εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιον μὲ τὸ δικό μας! Ἐκεῖ ἡ ἐξέτασι γίνεται κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα ὅσο οἱ μαθηταὶ φοιτοῦν στὰ Γυμνάσια, καὶ στὴ προτελευταία καὶ στὴν τελευταία τάξι, ἀνάλογα μὲ τὸ πού ἐπιδιώκει ἢ ἐπιθυμεῖ νὰ συνεχίση τίς ἀκαδημαϊκὲς του σπουδὲς ὁ ὑποψήφιος. Ἔτσι βλέπομε π.χ. μερικοὺς πού δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ «ἄριστα» στὰ Μαθηματικὰ νὰ δίνουν ἐξετάσεις στὰ τέλος τῆς προτελευταίας γυμνασιακῆς τάξεως, ἐνῶ ὅσοι πηγαίνουν γιὰ ἄριστα στὸ τέλος τῶν γυμνασιακῶν τους σπουδῶν. Τὸ σχετικὸ πιστοποιητικὸ δίδεται γιὰ κάθε μάθημα χωριστὰ καὶ ὁ ὑποψήφιος ὑποβάλλει στὴ Σχολὴ τῆς προτιμήσεώς του τὰ πιστοποιητικὰ πού αὐτὴ ἀπαιτεῖ.

Στὴν περίπτωσι τῶν ὑποψηφίων πού θέλουν νὰ πάρουν Δίπλωμα δημοδιδασκαλίας τὰ ὑποβαλλόμενα πιστοποιητικὰ πρέπει νὰ φανερώνουν:

α) Ἄριστα σὲ 4 μαθήματα ἢ

β) Ἄριστα σὲ 3 μαθήματα καὶ λίαν καλῶς ἢ καλῶς σὲ ἄλλα δύο, ἢ

γ) Ἄριστα σὲ 2 μαθήματα καὶ λίαν καλῶς ἢ καλῶς σὲ ἄλλα τρία, ὑπὸ τὸν

ὄρο ὅτι ἡ ὑποψηφία θὰ ἔχη ἄριστα στὸ μάθημα τῶν Ἀγγλικῶν (δηλ. στὴ μητρικὴ τῆς γλῶσσα) καὶ καλῶς τουλάχιστον στὴν Ἀριθμητικὴ ἢ τὰ Μαθηματικὰ.

Στὴν πραγματικότητά ὅμως οἱ ὑποψήφιοι πού τελικὰ γίνονται δεκτὲς ἔχουν καλύτερη βαθμολογία, πού δὲν ὑπολείπεται, στὶς περισσότερες τῶν περιπτώσεων τουλάχιστον, ἀπὸ τὴν βαθμολογία ἐκείνων πού γίνονται δεκτοὶ στὰ Πανεπιστήμια. Κι' αὐτὸ γίνεται γιὰτὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποψηφίων εἶναι αἰσθητὰ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν εἰσακτέων στὰ περισσότερα τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων τῆς χώρας.

Οἱ ὑποψήφιοι πρέπει νὰ συμπληρώνουν τὸ 17ο ἔτος τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους πού ὑποβάλλουν τὴν αἴτησι, διαφορετικὰ δὲν γίνονται δεκτὲς. Αὐτὸ ὅπως μοῦ εἶπαν γίνεται γιὰτὶ πιστεύουν ὅτι οἱ ὑποψήφιοι πρέπει νὰ ἔχουν σχετικὴ ὀριμότητα, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ παρακολουθοῦν χωρὶς δυσκολία τὰ μαθήματα. Ἀνάλογες ἐπιδόσεις πρέπει νὰ ἔχουν καὶ οἱ ὑποψήφιοι πού ἔχουν κλείσει τὸ 23ο ἔτος τῆς ἡλικίας τους. Ἐπάρχει πάντως κάποτε ἡ δυνατότητα γιὰ τίς ὑποψήφιοις ἄνω τοῦ 23ου ἔτους νὰ

γίνουν δεκτές και όταν έχουν «άριστα» σε ένα μόνο μάθημα, αλλά στην πράξι τούτο είναι πολύ σπάνιο.

Τά σχετικά πιστοποιητικά υποβάλλονται τὸ βραδύτερο ὡς τὶς 15 Σεπτεμβρίου. Ἄλλὰ τὰ προσόντα αὐτὰ δὲν ἀρκοῦν γιὰ τὴν εἰσαγωγή μιᾶς ὑποψηφίας στὸ Κολλέγιο. Πρέπει αὐτὴ νὰ ἔχη καὶ τὸ ἥθος, πού τὸ μελλοντικὸ τῆς ἔργο ἀπαιτεῖ. Τὸ ποιὸν τῆς ὑποψηφίας ἐνδιαφέρει πάρα πολὺ, ἐλέγχεται δὲ κατὰ ποικίλους τρόπους. Ἡ ὑποψηφία καλεῖται νὰ δώσει ἓνα εἶδος βιογραφικοῦ σημειώματος, πού ὁμοίως δὲν ὑπολογίζεται καὶ πολὺ, γιατί εἶναι στοιχεῖο πού προέρχεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἐνδιαφερομένη. Καλεῖται λοιπὸν νὰ ὑποδείξῃ καὶ μερικὰ πρόσωπα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ Διευθύνσι τοῦ Κολλεγίου ζητεῖ πληροφορίες καὶ νὰ περάσῃ καὶ ἀπὸ συνέντευξι μὲ ἓναν ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς τοῦ Κολλεγίου. Στὴν συνέντευξι αὐτὴ δίδεται ἡ εὐκαιρία στὸν ἐξεταστὴ καθηγητὴ νὰ σχηματίσῃ μιὰ ἰδέα γιὰ τὴν προσωπικότητα τῆς ἐξεταζομένης καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἢ νὰ ἀπορρίψῃ μερικὲς ἀπὸ τὶς πληροφορίες πού συγκέντρωσε γι' αὐτὴν ἀπὸ ἄλλες πηγές καὶ τὸ περιληπτικὸ σημείωμα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ σχολείου ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποφοίτησε. Σὲ ὠρισμένες περιπτώσεις ἡ ὑποψηφία γίνεται δεκτὴ σὲ συνέντευξι καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Διευθυντὴ, όταν ὁ ἐξεταστὴς καθηγητὴς τὸ κρίνῃ ἀναγκαῖο. Ἔτσι εἶναι δυνατὸ μιὰ ὑποψηφία μὲ ἀρίστην ἐπίδοσι νὰ μὴ γίνῃ δεκτὴ στὸ Κολλέγιο ἂν διαπιστωθῇ ὅτι στερεῖται ἥθους ἢ «δὲν κάνη» γιὰ δασκάλα. Ἄλλὰ καὶ στὴν περίπτωσι πού θὰ κριθῇ ἀρχικὰ ἱκανὴ εἶναι δυνατὸν νὰ τῆς ζητηθῇ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὶς σπουδές τῆς καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς φοιτήσεως στὸ Κολλέγιο γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο ἢ καὶ τοὺς δυὸ παραπάνω λόγους. Ὁ Διευθυντὴς ἔχει τὸ δικαίωμα τούτο, ὅπως ὁμοίως μοῦ εἶπαν ὁ δόκτωρ W. Inglis, Διευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House καὶ ὁ Ὑποδιευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee κ. William Thom, σὲ καμμιά περίπτωσι δὲν γίνεται κατάχρησι τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ καὶ οἱ ὑποψήφιοι ποτὲ δὲν δυσανασχετοῦν όταν τοὺς ζητηθῇ νὰ διακόψουν τὶς σπουδές τους. Στὰ πρακτικὰ τοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee τοῦ περασμένου Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους ἀναγράφεται ὅτι 3 σπουδάστριοι τοῦ Α' ἔτους καὶ 2 τοῦ Β' ἔτους διέκοψαν τὶς σπουδές τους ἐπειδὴ κρίθηκαν γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο ἀκατάλληλοι γιὰ τὸ ἔργο τῆς ἐκπαιδευτικῆς λειτουργοῦ. Ὅλα αὐτὰ δείχνουν πόσο μεγάλη σημασία δίνουν οἱ Βρετανοὶ στὸ ποιὸν καὶ τὰ ἄλλα προσόντα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ πού θὰ ὑποβάλῃ τὴν αἴτησί του σὲ κάποιο Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο.

Ἐγγραφές - Δίδακτρα

Στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια, ὅπως καὶ στὰ Πανεπιστήμια οἱ σπουδασταὶ πληρώνουν τὴν ἐτήσια ἐγγραφή τους, πού εἶναι 2 χάρτινες λίρες Ἀγγλίας καὶ 10 σελίνια καὶ ἐπὶ πλέον δίδακτρα ἀναλόγως τοῦ μήκους τῶν σπουδῶν τους. Τὰ δίδακτρα αὐτὰ ἀντιστοιχοῦν σὲ 20 λίρες τὴν τριμηνία. Ἔτσι ὅσοι παρακολουθοῦν προγράμματα 2 τριμηνίων πληρώνουν 40 λίρες δίδακτρα καὶ ὅσοι ὀλόκληρο διδακτικὸ ἔτος 60 λίρες. Μόνον οἱ σπουδασταὶ τοῦ Προγράμματος Κοινωνικῶν σπουδῶν πληρώνουν 70 λίρες τὸ χρόνο γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῶν ἠϋξημένων ἐξόδων σπουδῶν τους. Ὅπως ἀντιλαμβάνεται ὁ ἀναγνώστης στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ μόνον ἡ Α) δάθμιος καὶ Β) δάθμιος ἐκπαίδευσι παρέχονται ἐντελῶς δωρεάν. Στὴν Ἀνωτέρα Ἐκπαίδευσι ὁμοίως δίδονται ἀρκετὲς ὑποτροφίες ἄλλες «μερικὲς», πού καλύπτουν τὶς ἐγγραφές, τὰ δίδακτρα καὶ τὴν ἀγορὰ βιβλίων καὶ ἄλλες «ὀλικές», πού καλύπτουν ἐπὶ πλέον καὶ τὰ ἐξόδα διατροφῆς καὶ κατοικίας. Ἔτσι ἓνα μεγάλο ποσοστὸ τῶν σπουδαζόντων εἶναι σὰν νὰ μὴν πληρώνῃ ἐγγραφές καὶ δίδακτρα. Ἄν προστεθῇ ἐδῶ ὅτι ἰσχύει καὶ ὁ θεσμὸς τῶν χρηματικῶν βραβείων γιὰ ὄσους ἀριστεύουν γίνεται ἀπιληπτό ὅτι τὸ ποσοστὸ τῶν ἐχόντων ἐξωτερικὴ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσι αὐξάνει ἀκόμη περισσότερο. Τέλος, ἂν ἀναφερθῇ ὅτι στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια λειτουργεῖ συσσίτιο, πού παρέχει γεῦμα σὲ χαμηλές τιμές καὶ ὅτι σὲ πολλὰ Κολλέγια ὑπάρχουν καὶ οἰκοτροφεία

μέ χαμηλές τιμές γίνεται αντιληπτό ότι οι σπουδές στα Παιδαγωγικά Κολλέγια είναι σχετικά οικονομικές, ώστε άνετα να μπορέσει να σπουδάσει κάθε νέος ή νέα, που έχει την επιθυμία προς τούτο.

Τίτλοι σπουδών που χορηγούνται από τα Παιδαγωγικά Κολλέγια

Στα περισσότερα Παιδαγωγικά Κολλέγια εκτός από τις υποψήφιες διδασκάλισσες Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως γίνονται δεκτοί και πολλοί άλλοι υποψήφιοι, όπως είπαμε και στην αρχή, που επιθυμούν είτε κάποιο πιστοποιητικό είτε κάποιο άλλο επαγγελματικό πτυχίο.

Θα ξεπερνάω τον σκοπό της μελέτης μου να αναφερθώ λεπτομερειακά στα διάφορα Προγράμματα Σπουδών που τα διάφορα Παιδαγωγικά Κολλέγια παρέχουν, γιατί αυτό θα περιορισθώ στο να δώσω ένα περιληπτικό κατάλογο των κυριωτέρων εκπαιδευτικών τίτλων που δίνουν τα Κολλέγια του Moray House και του Dundee. Στις παρενθέσεις δηλώνεται η διάρκεια σπουδών για την απόκτηση του σχετικού τίτλου σε χρόνια ή τρίμηνα. Αρχίζω με το Moray House :

— Το Κολλέγιο του Moray House χορηγεί:

- 1) Δίπλωμα διδασκαλίσσης Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως (3 έτη).
- 2) Δίπλωμα διδασκάλου Τεχνικών μαθημάτων και διδασκαλίσσης Οικιακής Οικονομίας (2 έως 4 έτη ανάλογα με την ειδικότητα) και πιστοποιητικό σε διπλωματούχους μουσικούς (2 τρίμηνα).
- 3) Δίπλωμα Αρχηγού Κέντρων Νεότητας, Κοινωνικής Λειτουργού, ή και υπαλλήλου Ίδρυμάτων ασχολούμενων με την προστασία της Παιδικής Ηλικίας (Child Care) (2 ή 3 έτη ανάλογα με την ειδικότητα).
- 4) Δίπλωμα Θρησκευτικών Σπουδών (μεταπτυχιακό) σε πτυχιούχους της Θεολογίας (1 έτος).

5) Πιστοποιητικό Παιδαγωγικών σπουδών σε πτυχιούχους Πανεπιστημίων, που πρόκειται να διδάξουν σε σχολεία της Β) βαθμίου Έκπαιδευσεως. (2 έως 3 τρίμηνα), καθώς επίσης και σε αποφοίτους Τεχνικών Κολλεγίων κ.ά. Ανωτέρων Σχολών. (2 έως 3 τρίμηνα).

6) Πιστοποιητικό Παιδαγωγικών Σπουδών σε αποφοίτους Πανεπιστημίων ή άλλων Ανωτέρων Εκπαιδευτικών Ίδρυμάτων, που επιθυμούν να εργασθούν στα σχολεία της Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως (1 έτος) και για τους κατόχους του Πιστοποιητικού της κατηγορίας 5 (1 τρίμηνο). Ο αριθμός των προσερχομένων για το πιστοποιητικό αυτό είναι σημαντικός γιατί στη Μεγάλη Βρεταννία είναι συνηθισμένο το φαινόμενο κάτοχοι του πρώτου πανεπιστημιακού Πτυχίου (Ordinary Degree) να προτιμούν την εργασία στα Σχολεία Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως. Κατά το Σχολικό έτος 1956 — 57, όπως μου είχαν πει τότε οι συνάδελφοι του Έδιμβούργου, 17% περίπου των διδασκόντων στα Σχολεία της Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως ήσαν κάτοχοι Πανεπιστημιακού Πτυχίου (στα Σχολεία της Σκωτίας). Άλλωστε δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το Πτυχίο αυτό δίδεται ύστερα από τριετείς σπουδές, δες είναι σήμερα και οι σπουδές στα Κολλέγια για τις διδασκάλισσες της Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως.

Υπάρχουν 8 διαφορετικά Προγράμματα Σπουδών στην κατηγορία αυτή που δίνονται στη χορήγηση ίσου αριθμού Πιστοποιητικών.

7) Τίτλους εξειδικεύσεως:

α) σε διδασκάλισσες Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως που επιθυμούν να εργασθούν ως διευθύντριες στο Προπαρασκευαστικό Τμήμα του Δημοτικού Σχολείου (Infant Schools, για τα παιδιά ηλικίας 5 έως 7 ετών), ή θέλουν να γίνουν Νηπιαγωγοί. (1 έτος).

β) σε διδασκάλισσες που έχουν τον τίτλο εξειδικεύσεως της διευθύντριας Προπαρασκευαστικού Τμήματος και θέλουν να γίνουν Νηπιαγωγοί (1 τρίμηνο).

γ) σε εκπαιδευτικούς ειδικευμένους στη διδασκαλία τυφλών ή και κωφαλάλων (μέ δρασι) παιδιών (1 έτος ή 3 μήνες αντιστοίχως).

δ) σε εκπαιδευτικούς που έχουν ήδη Πιστοποιητικό Παιδαγωγικών σπουδών για να διδάσκουν σε σχολεία Α) βαθμίου ή Β) βαθμίου Έκπαιδύσεως, υπό τον όρο ότι είναι ηλικίας κάτω των 40 ετών. Οι παρακολουθούντες το Πρόγραμμα αυτό είναι εκπαιδευτικοί εν ενεργεία και παίρνουν εκπαιδευτική άδεια με πλήρεις αποδοχές. Επί τέσσερις μήνες (Οκτώβριο — Ιανουάριο) παρακολουθούν θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα στο Κολλέγιο και κατόπιν εργάζονται επί 6 μήνες υπό συνεχή παρακολούθησι συνήθως στο Σχολείο όπου ανήκουν οργανικά.

8) Πιστοποιητικά παρακολουθήσεως διαφόρων σεμιναρίων, που πραγματοποιούνται συνήθως στο διάστημα των θερινών διακοπών και διαρκούν από 1 έως 3 εβδομάδες.

9) Παιδαγωγικούς τίτλους σε υπερποντίους σπουδαστές, που προέρχονται από τις χώρες της Κοινοπολιτείας και προορίζονται να διδάξουν στην πατρίδα τους σε σχολεία Α) βαθμίου ή Β) βαθμίου Έκπαιδύσεως ή ακόμη σε Παιδαγωγικές Ακαδημίες. Τα Προγράμματα των σπουδαστών της κατηγορίας αυτής γίνονται από το Moray House εν συνεννόησει με το Βρεταννικό Συμβούλιο, το οποίο και είναι υπότροφοι οι περισσότεροι από τους σπουδαστές.

Το Παιδαγωγικό Κολλέγιο του Dundee βασικά χορηγεί τα ίδια Διπλώματα και πιστοποιητικά, με πολύ λίγες παραλλαγές, εκτός από τα Διπλώματα της κατηγορίας 3 του Κολλεγίου του Moray House. Παρέχει όμως αντί αυτών Διπλώματα διδασκάλων Μουσικής, ύστερα από έντατικές σπουδές 3 ετών. Σε άλλα Παιδαγωγικά Κολλέγια πάλι υπάρχουν και άλλοι κύκλοι σπουδών, που οδηγούν στη λήψη του αναλόγου εκπαιδευτικού τίτλου. Ένδεικτικά αναφέρω εδώ το Δίπλωμα διδασκάλου Γυμναστικής για άρρενες (3 έτη) και το Πιστοποιητικό διδασκάλου Σχολείων Έπιμορφώσεως (Further Education) που δίνει το Παιδαγωγικό Κολλέγιο του Jordanhill (Γλασκώβη), κ.ά.

Οι παραπάνω εκπαιδευτικοί τίτλοι χορηγούνται μονάχα ύστερα από Ικανοποιητική επίδοσι στα μαθήματα των αντιστοίχων κύκλων σπουδών. Οι Βρεταννοί έχουν μια πολύ παλιά παράδοσι να μη κατεβάζουν το επίπεδο σπουδών (Standards), πράγμα που υποχρεώνει τους σπουδαστές να μελετούν συστηματικά και σε όλη την διάρκεια των σπουδών τους. Έπειτα και το σύστημα των επαίνων και των διακρίσεων αποτελεί ένα άλλο κίνητρο για μελέτη, γιατί τα στοιχεία αυτά υπολογίζονται πολύ στην εξασφάλισι εργασίας, ή την προτίμησι σε ώρισιμένη, ξεχωριστή θέση.

Τα αναλυτικά προγράμματα των Παιδαγωγικών Κολλεγίων

Οι ποικίλοι εκπαιδευτικοί τίτλοι, που χορηγούνται από τα Παιδαγωγικά Κολλέγια εξυπακούου την ύπαρξι ιδιαίτερων κύκλων μαθημάτων, ιδιαίτερων Αναλυτικών Προγραμμάτων. Είναι φανερό ότι για την αποδοτική εκτέλεσι των διαφόρων Προγραμμάτων Σπουδών χρειάζεται ειδικευμένο και επαρκές προσωπικό και κατάλληλες και συγχρονισμένες κτηριακές εγκαταστάσεις.

Μια σύντομη επισκόπησι των διαφόρων Αναλυτικών Προγραμμάτων μας αποκαλύπτει αρκετά ενδιαφέροντα πράγματα. Κατ' αρχήν πρέπει να σημειώσωμε ότι υπάρχουν μερικές διαφορές στα Προγράμματα των διαφόρων Κολλεγίων, που αναφέρονται στο χρόνο της διδασκαλίας του α ή β μαθήματος, αλλά βαθμιαία οι τέτοιες διαφορές ολιγοστεύουν. Διαφορές παρατηρούνται ακόμη και στο είδος των διδασκόμενων μαθημάτων και κάποτε και στο σύνολο ώρων διδασκαλίας καθ' εβδομάδα, που όμως δεν είναι στο σύνολό τους πολύ μεγάλες. Γενικά ή Διεύθυνσι και το Συμβούλιο Σπουδών κάθε Κολλεγίου έχουν την δυνατότητα πραγματοποιήσεως άλλων γων μέσα σε κάθε κύκλο σπουδών, που τις δικαιολογούν καταλλήλως και τις εφαρ-

μόζου μετά την τυπική έγκριση των Υπηρεσιών του Υπουργείου Σκωτίας για την Έκπαιδευση.

Στά Αναλυτικά Προγράμματα που οδηγούν στην χορήγηση Διπλωμάτων Εκπαιδευτικών λειτουργιών Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως και καθηγητών ειδικοτήτων δεσπόζουν μερικές αρχές, που αξίζει τον κόπο να τις εκθέσουμε εδώ. 1) Θεμελιώδης αρχή είναι ότι το Εβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα δεν πρέπει να επιβαρύνεται με πολλές ώρες θεωρητικής διδασκαλίας. Οι σπουδαστές πρέπει να έχουν τον καιρό για συστηματική και πολύωρη μελέτη τόσο των βασικών βιβλίων που τους δίδονται όσο και της λοιπής βιβλιογραφίας που τους συνιστάται, για να εύρουν σε βάθος και πλάτος τις γνώσεις των. Οι διδάσκοντες ζητούν από τους σπουδαστές να παρουσιάσουν αρκετές γραπτές εργασίες (Essays) μερικές από τις οποίες ορίζουν οι ίδιοι οι καθηγητές, ενώ άλλες είναι της ελεύθερας εκλογής των σπουδαστών. Τις εργασίες αυτές εξετάζουν οι καθηγητές και κατόπιν ανακοινώνονται στην τάξη ή την ομάδα, όπου γίνεται συζήτηση και κριτική. Είναι τουτό δυνατό γιατί το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα είναι έτσι ρυθμισμένο, ώστε να αφήνεται χρόνος για κατ' ιδίαν μελέτη τόσο μέσα στο αναγνωστήριο του Κολλεγίου, όσο και στο σπίτι ή τις άλλες βιβλιοθήκες. Το σύστημα του δανεισμού βιβλίων είναι εύρυτατα διαδεδομένο στη Μεγάλη Βρετανία και ούσιαστικό, γιατί οι Βιβλιοθήκες διαθέτουν έπαρκη αριθμόν αντιτύπων από βιβλία κοινής χρήσεως. Τα μαθήματα γίνονται στις πέντε πρώτες ημέρες της εβδομάδος από τις 9 το πρωί ως στις 12 και 40, διακόπτονται για το γεύμα επί μίαν ώρα και συνεχίζονται από τις 1 και 40' έως στις 3 και 55'. Οι 3 διδακτικές ώρες ενός απογεύματος διατίθενται σε άθλοπαιδιές κ.ά. δραστηριότητες χάριν αναψυχής. Ενδιάμεσα στο πρόγραμμα υπάρχουν και κενά, στη διάρκεια των οποίων οι σπουδαστές πηγαίνουν στο αναγνωστήριο για μελέτη. Τα κενά αυτά ρυθμίζονται έτσι, ώστε να πηγαίνουν κάθε φορά ώρισμένοι σπουδαστές, για να μπορούν και έξυπηρετούνται και να βρίσκουν και καθίσματα. Το Σαββατοκύριακο μένει ελεύθερο για ανάπαυση, αλλά συνηθώς οι σπουδαστές μελετούν και στο διάστημα αυτό, γιατί οι σπουδές στη Μεγάλη Βρετανία είναι πάντοτε βαρείες. Όλο και κάτι το σοβαρό μένει να γίνει τα Σαββατοκύριακα. Συνολικά το Ωρολόγιο Πρόγραμμα για το Δίπλωμα Διδασκαλίας Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως έχει 21-25 ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας περιλαμβανομένων και των ωρών παρακολούθησεως στα σχολεία και μερικές ακόμη ώρες για μελέτη και επισκέψεις, όπως θα δούμε παρακάτω. Πάντως χαρακτηριστικό είναι ότι οι ώρες θεωρητικής διδασκαλίας κυμαίνονται γύρω στις 20 την εβδομάδα.

Το σύστημα τούτο εργασίας έξυπηρετεί, όπως είναι φανερό, και τους διδάσκοντες, που εκτός από την διδασκαλία έχουν ανάγκη χρόνου για μελέτη, για την διόρθωση των εργασιών των σπουδαστών και για την ανάληψη κάποιας ερευνητικής εργασίας, στην οποία αποδίδεται πάντοτε μεγάλη σημασία, για την διεξαγωγή της φροντιστηριακής εργασίας και για την άκρως των σπουδαστών που θέλουν να συζητήσουν τις ιδιαίτερες απορίες των ή να πάρουν οδηγίες και συμβουλές για τις εργασίες που πρόκειται να εκτελέσουν.

2) Μία άλλη αρχή των Αναλυτικών Προγραμμάτων είναι, ότι πρέπει, ενώ τα διδασκόμενα μαθήματα είναι σταθερά σε κάθε κύκλο σπουδών, ο διδάσκων να έχει κάποια ελευθερία στον καθορισμό της διδακτέας ύλης κάθε μαθήματος. Έξυπακούεται φυσικά, ότι ώρισμένα βασικά θέματα κάθε μαθήματος διδάσκονται όπωσδήποτε, αλλά από κει και πέρα ο διδάσκων είναι ελεύθερος να επιμείνη περισσότερο σε αυτό ή εκείνο το θέμα, με γνώμονα πάντοτε την προσπάθεια για την πληρέστερη κατάρτιση των σπουδαστών του. Η αρχή αυτή τηρείται τόσο στα μαθήματα γενικής μορφώσεως, όσο και — κυρίως — στα Παιδαγωγικά μαθήματα, γιατί πιστεύεται ότι η Παιδαγωγική επιστήμη διαρκώς παρουσιάζει και νέα πορίσματα, που οδη-

γουν σε ποικίλες μεθοδολογικές βελτιώσεις, και ή ψυχολογία νέες ψυχολογικές αντιλήψεις, που έχουν εφαρμογή στην Παιδαγωγική θεωρία και πράξι.

3) Ένα τρίτο χαρακτηριστικό των Αναλυτικών Προγραμμάτων των διαφόρων κύκλων σπουδών είναι ότι περιλαμβάνουν όλα Παιδαγωγικά μαθήματα (Παιδαγωγικά, Ψυχολογία), Αγωγή του Λόγου, Κοινωνιολογία, Θρησκευτικά, Υγιεινή και Γυμναστική και παράλληλα μεριμνούν για την μύηση των σπουδαστών στα μεθοδολογικά προβλήματα του μαθήματος ή των μαθημάτων της ειδικότητός των, που πρόκειται να διδάξουν στα σχολεία τους. Το διδακτικό έτος στη Μεγάλη Βρετανία χωρίζεται σε τρία τρίμηνα. Στους κύκλους σπουδών μικρής διάρκειας, τα πρώτα τρίμηνα αφιερώνονται στη θεωρητική ως επί το πολύ κατάρτιση των σπουδών στα Παιδαγωγικά μαθήματα και τα τελευταία στην πρακτική τους άσκηση, αν και αυτό εξαρτάται από τον ειδικό κλάδο σπουδής. Πάντως ή πρακτική άσκηση που δίδεται στους ενδιαφερομένους είναι αρκετά ικανοποιητική, γιατί προταγεί ή σκέψη, ότι πρέπει να εγκαταλείπουν το Κολλέγιό τους αρκετά κατατοπισμένοι στα προβλήματα που θα συναντήσουν στην αίθουσα της διδασκαλίας.

4) Μία άλλη αρχή, που τηρείται κατά την σύνταξη των Αναλυτικών Προγραμμάτων και εφαρμόζεται με συνέπεια στην πράξι, αφορά την εξειδίκευση των σπουδαστών. Θεωρείται μεγάλο κέρδος για την Α) βάθμιο και Β) βάθμιο Έκπαιδευσι να υπάρχουν εκπαιδευτικοί εξειδικευμένοι σε ένα ή περισσότερους κλάδους της επιστήμης. Η εξειδίκευση έρχεται να ικανοποιήσει τις ειδικές κλίσεις και τα ιδιαίτερα πνευματικά μας διαφέροντα, αποτελεί δέ ταυτόχρονα χαρακτηριστικό γνώρισμα κάθε πραγματικού επιστήμονος. Η αλήθεια αυτή ώδηγησε τους αρμοδίους στην αναδιάρθρωσι του Αναλυτικού Προγράμματος και του κύκλου σπουδών για το Δίπλωμα διδασκάλων Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως κατά τέτοιο τρόπο που να καθιστά δυνατή την εξειδίκευσί τους σε κάποιο κλάδο της επιστήμης, άσχετα αν θα τον διδάξουν ποτέ ή όχι. Στην ανάλυσι του σχετικού Αναλυτικού Προγράμματος θα επανέλθω με στο σημείο αυτό, λόγω της σπουδαιότητός του. Εκείνο μόνο που θα ήθελα να σημειώσω εδώ είναι ότι έχουν γίνει πολλές και σοβαρές προτάσεις, από ειδικές Επιτροπές και Πανεπιστημιακούς διδασκάλους, ή τέτοια εξειδίκευσι να γίνεται σε επίπεδο πανεπιστημιακό και να αποτελή τη βάση για την συνέχισι της φοιτήσεως στο Πανεπιστήμιο και την απόκτησι ύστερα από συμπληρωματικές σπουδές και Πτυχίου πανεπιστημιακού, που θα επιτρέπη στους ενδιαφερομένους να κινούνται άνετα στο χώρο της Α) βαθμίου και Β) βαθμίου Έκπαιδύσεως και να είναι ισότιμοι προς τους συναδέλφους των, που έχουν κάνει αρχικά πανεπιστημιακές σπουδές, σε ζητήματα που αφορούν την εκπαιδευτική τους σταδιοδρομία. Τυχαία παραβρέθηκα σε μία τέτοια συζήτηση μεταξύ του καθηγητού μου της Παιδαγωγικής στη Σχολή Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου του Dundee και του Υποδιευθυντού του Παιδαγωγικού Κολλεγίου της ίδιας πόλεως, στην οποία ο καθηγητής κ. J.W.L. Adams παρουσιάζοταν θιασώτης της ιδέας αυτής. Είναι πραγματικά συγκινητικό να βλέπη κανείς καθηγητάς Πανεπιστημίου να δείχνουν τόση κατανόησι και τέτοια εκτίμησι προς την εργασία που γίνεται στα Παιδαγωγικά τους Κολλέγια. Και δεν άμφισβάλλω ότι και στην δική μας Πατρίδα θα βρίσκωνται τέτοιοι φωτισμένοι πανεπιστημιακοί διδάσκαλοι, που εκτιμούν και θα εκτιμήσουν ακόμη περισσότερο στο έγγυς μέλλον την εργασία που γίνεται στις Παιδαγωγικές μας Ακαδημίες, ύστερα μάλιστα από την καθιέρωσι του τριετούς κύκλου σπουδών σε αυτές και το ανέβασμα της στάθμης των σπουδών.

Τέλος κάτι που αξίζει να προσεχθή ιδιαίτερα είναι ή εισαγωγή στα διάφορα Αναλυτικά Προγράμματα του μαθήματος της Κοινωνιολογίας — των κοινωνικών γενικά σπουδών. Αλλά για την καινοτομία αυτή θα έχωμε την ευκαιρία να μιλήσωμε παρακάτω.

Από τα ποικίλα Αναλυτικά Προγράμματα, αν και παρουσιάζουν αρκετό δια-

φέρον, θά περιορισθῶ κατ' ἀνάγκην στό νά παραθέσω τό Πρόγραμμα τοῦ κύκλου σπουδῶν πού ὀδηγεῖ στόν λήψι Διπλώματος ἐκπαιδευτικοῦ Α) βαθμοῦ Ἐκπαιδευσεως, ἐπειδή ἀνάγεται στόν εἰδικό σκοπό τῆς μελέτης μου αὐτῆς.

Ἐπιχειρηματικό Πρόγραμμα γιά τό Δίπλωμα ἐκπαιδευτικοῦ Α) βαθμοῦ Ἐκπαιδευσεως

Θά ἀρχίσω μέ τό Ἐπιχειρηματικό Πρόγραμμα τοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee καί τά ἔτη σπουδῶν:

Α' ἔτος σπουδῶν: Κατ' αὐτό διδάσκονται τά παρακάτω μαθήματα: 1) Θρησκευτικά, 2) Διδακτική, 3) Ἀγγλική γλῶσσα (μητρική), 4) Γεωγραφία, 5) Ἀριθμητική, 6) Καλές Τέχνες, 7) Χειροτεχνία, 8) Κέντημα — ράψιμο — πλεκτική, 9) Μουσική, 10) Γυμναστική, 11) Ἀγωγή τοῦ Λόγου καί 12) Σχολική Ὑγιεινή, πού ἀπό τό προσεχές Ἀκαδημ. ἔτος θά διδάσκεται στό Β' τάξι, ὅπως γίνεται στό ἄλλα Παιδαγωγικά Κολλέγια. Οἱ ὥρες διδασκαλίας τῶν παραπάνω μαθημάτων εἶναι 22. Ἐπί πλέον τό Πρόγραμμα περιλαμβάνει 4 ὥρες γιά τήν παρακολούθησι σχολείων (καί δοκιμαστικές διδασκαλίες) καί 5 ὥρες γιά μελέτη μέσα στό Κολλέγιο καί ἐπισκέψεις. Ἡ ἀρχή νά μή ἐπιβαρύνεται τό Πρόγραμμα μέ πολλές ὥρες θεωρητικῆς διδασκαλίας τηρεῖται ἐδῶ καί μάλιστα σέ μεγάλο βαθμό. Ἡ παρακολούθησι τῶν σχολείων δέν περιορίζεται μόνον στόν ἀκρόασι τῶν δῶν συμβαίνουσι στόν αἴθουσα διδασκαλίας. Στά φροντιστηριακά μαθήματα πού ἐπακολουθοῦν γίνονται πολλές συζητήσεις πάνω σέ ὅ,τι βλέπουσι στόν αἴθουσα τῆς διδασκαλίας, δημιουργοῦνται προβλήματα, συνειδητοποιοῦνται οἱ δυσκολίες πού παρουσιάζει ἡ διδασκαλία καί πρὸς τό τρίτο τρίμηνο μερικές σπουδάστριες ἐνθαρρύνονται στόν ἀνάληψι δοκιμαστικῶν διδασκαλιῶν, λίγων βέβαια κατὰ τό πρῶτο ἔτος σπουδῶν. Οἱ παρακολουθήσεις δέν γίνονται μόνον στό Πειραματικό Σχολεῖο τοῦ Κολλεγίου, ἀλλά καί σέ πολλά ἄλλα σχολεῖα καί μάλιστα διαφόρων τύπων — γιά ὁμαλά καί μή παιδιά — γιά νά ἐνημερωθοῦν πάνω στόν ἐργασία τους καί νά μποροῦν νά συζητοῦν πάνω σέ πραγματικές περιπτώσεις πού συναγοῦν. Ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ Α' ἔτους φαίνεται ἀκόμη ὅτι καταβάλλεται προσπάθεια γιά τήν διεύρυνσι τῶν γενικῶν — ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων τῶν σπουδαστῶν σέ ἐπίπεδο πάντοτε μεταγυμνασιακό καί ἀπό προσωπικό διαλεγμένο καί ἄρτια ἐξειδικευμένο.

Β' ἔτος σπουδῶν: Κατ' αὐτό διδάσκονται μαθήματα ὑποχρεωτικά γιά ὅλους καί μαθήματα τῆς ἐκλογῆς τοῦ σπουδαστοῦ. Τά ὑποχρεωτικά μαθήματα εἶναι: 1) Διδακτική, 2) Παιδαγωγικά - Ψυχολογία, 3) Ἐποπτικά μέσα διδασκαλίας, 4) Ἀγγλική γλῶσσα καί φιλολογία, 5) Ἱστορία, 6) Φυσικές Ἐπιστήμες (Φυσική — Χημεία), 7) Γυμναστική. Ἀπό τά παρακάτω 4 μαθήματα: 1) Καλές Τέχνες, 2) Χειροτεχνία, 3) Κέντημα — ραπτική — πλεκτική καί 4) Μουσική οἱ σπουδάστριες ἔχουσι τό δικαίωμα ἐκλογῆς δύο μαθημάτων, πού παρακολουθοῦν ὑποχρεωτικά. Παρατηροῦμε ἐδῶ τήν πρώτη, περιορισμένη κάπως, προσπάθεια γιά ἐξειδίκευσι τῶν σπουδαστριῶν. Ἡ παραπέρα ἐξειδίκευσι θά γίνῃ στό Γ' ἔτος σπουδῶν.

Καί στό Β' ἔτος σπουδῶν οἱ ὥρες θεωρητικῆς διδασκαλίας εἶναι περιορισμένες (18 στό ὑποχρεωτικά μαθήματα καί στό 2 κατ' ἐπιλογή): σέ ὄφελος τῆς ἀτομικῆς μελέτης, πού γίνεται τώρα πού αἰσθητή μέ τήν ὑποχρέωσι τῶν σπουδαστῶν νά παρουσιάσουσι μερικές σοβαρές ἐργασίες, ἄλλες κατὰ παραγγελία καί ἄλλες τῆς προτιμῆσεώς των. Γιά δοκιμαστικές διδασκαλίες διατίθεται κατὰ τό ἔτος τοῦτο περισσότερο χρόνος. Δύο φορές διακόπτονται τά μαθήματα κατὰ διαστήματα τῶν τριῶν ἐβδομάδων, ὅποτε οἱ σπουδάστριες πηγαίνουσι γιά ἀσκήσι στό σχολεῖα τῆς πόλεως καί τῆς περιοχῆς τοῦ Κολλεγίου. Καταβάλλεται προσπάθεια ἀπό μέρος τοῦ Κολλεγίου νά ὑπάρχη συνεργασία μέ τοὺς Ἐπιθεωρητάς καί περισσότερο μέ τοὺς Διευθυντάς τῶν σχολείων τῆς περιοχῆς τοῦ Κολλεγίου, ὥστε ἡ ἀσκήσι τῶν σπουδα-

στριών να έχει θετικά αποτελέσματα. Παρά ταύτα, όπως μου είπαν οι συνάδελφοι των Κολλεγίων, δεν μπορούν να επιτύχουν το έναίλο μέτρο κρίσεως, γιατί όλοι οι εκπαιδευτικοί δεν είναι έξ ίσου καλά καταρτισμένοι, ώστε να οδηγούν όρθά τις σπουδάστριες. Ευχής έργο θα ήταν να υπήρχαν περισσότεροι καθηγηταί Διδακτικής, αλλά τούτο δεν είναι δυνατό για λόγους οικονομικούς. Τα μειονεκτήματα όμως αυτά αντισταθμίζονται με τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει ο τρόπος αυτός πρακτικής άσκησης των μελλόντων εκπαιδευτικών γενικά. Μερικοί παιδαγωγοί πιστεύουν ότι θα έπρεπε ή πρακτική άσκηση να γίνεται σε Πρότυπα υπό την άμεση καθοδήγησι των ίδιων, όπως ακριβώς γίνεται σε μās, ενώ άλλοι βρίσκουν τó σύστημα της άσκησης έξω από τα Κολλέγια έξ ίσου ικανοποιητικό, γιατί προσαρμόζει τις μέλλουσες διδασκαλίες Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως στην πραγματικότητα που τις περιμένει. Τα Πρότυπα, λένε, πρέπει να χρησιμοποιούνται περισσότερο για πειραματισμούς και λιγώτερο για την πρακτική άσκηση των σπουδαστριών και των σπουδαστών.

Έκτός από τις 6 εβδομάδες που διατίθενται για την πρακτική άσκηση δύο ακόμη εβδομάδες αφιερώνονται στη μελέτη ώρισμένης περιοχής από γεωγραφικής, ιστορικής, φυσιογνωστικής κλπ. απόψεως (Field Studies). Οι σπουδάστριες μένουν σε ξενώνες και έχουν την εύκαιρία εκτός από τις σπουδές αυτές να ζήσουν και μια πλούσια σε εμπειρίες κοινωνική ζωή. Τονίζω τούτο, γιατί από την Διεύθυνσι των Κολλεγίων δίδεται μεγάλη σημασία και στην ανάπτυξι της κοινωνικότητας των σπουδαστριών, ιδιότητος που πρέπει να διακρίνη κάθε εκπαιδευτικό. Συνεχίζονται και στο Β' έτος οι επισκέψεις και ή μελέτη στη Βιβλιοθήκη του Κολλέγιου σε τακτές ώρες.

Γ' έτος σπουδών: Κατ' αυτό διδάσκονται τα παρακάτω μαθήματα, που υποχρεωτικά παρακολουθούν όλες οι σπουδάστριες: 1) Διδακτική, 2) Παιδαγωγικά και Ψυχολογία, 3) Σύγχρονες σπουδές (Contemporary Studies), 4) Έθνικοί Λαϊκοί Χοροί, 5) Μελέτη στη Βιβλιοθήκη και επισκέψεις. Τα άλλα διδασκόμενα μαθήματα χωρίζονται σε δυο ομάδες και οι σπουδάστριες καλούνται να παρακολουθήσουν ένα μάθημα της άρεσκείας των από κάθε ομάδα. Για τή σπουδή του καθενός από τα δύο αυτά μαθήματα διατίθενται από 5 ώρες την εβδομάδα, δηλ. συνολικά 10 ώρες. Πρόκειται περί των κλάδων εξειδικεύσεως. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει. 1) Άγγλική γλώσσα και φιλολογία, 2) Στοιχεία Οικονομικής, 3) Σύγχρονες ξένες γλώσσες, 4) Θρησκευτικά, 5) Ιστορία, 6) Γεωγραφία, 7) Φυσικές επιστήμες και 8) Μαθηματικά. Τα μαθήματα της δευτέρας ομάδος είναι: 1) Καλές τέχνες και Χειροτεχνία, 2) Κέντημα — ραπτική, πλεκτική, 3) Μουσική — Ώδική, 4) Άγωγή του Λόγου και Γυμναστική — Υγιεινή. Όπως στο Β' έτος έτσι και στο Γ' μερικές εβδομάδες (7 για πρακτικές ασκήσεις και 3 για άλλες δράσεις) διατίθενται στη διάρκεια των τριών τριμήνων, κατά τó σύστημα που περιγράψαμε όταν κάμαμε λόγο για τó Β' έτος σπουδών.

Άξιο σημειώσεως είναι ότι και στο Γ' έτος οι ώρες θεωρητικής διδασκαλίας είναι περιορισμένες σε 20. Από τις ώρες αυτές οι 7 διατίθενται για τή διδασκαλία Παιδαγωγικών μαθημάτων (Διδακτικής, Ψυχολογίας και Παιδαγωγικής) και 10 για τήν εξειδίκευσι των σπουδαστριών. Ο μικρός αριθμός των διδασκομένων στο Γ' έτος μαθημάτων και τó θέμα της εξειδίκευσεως είναι που προκαλούν τώρα τó διαφέρον μας. Όλα τα διδασκόμενα μαθήματα — μαζί με τó μάθημα των Έθνικών Λαϊκών χορών είναι επτά. Γίνεται άμέσως αντιληπτό από τα στοιχεία που παραθέτομε, ότι οι σπουδές του Γ' έτους πλησιάζουν πολύ τις πανεπιστημιακές σπουδές, όπου οι σπουδασταί άφοσιώνονται στη μελέτη λίγων κλάδων της επιστήμης και έχουν έτσι τή δυνατότητα να έμβαθύνουν σε αυτούς. Η εξειδίκευσι των σπουδαστριών ενθαρρύνεται πολύ τα τελευταία χρόνια για τούς λόγους που αναφέραμε παραπάνω και για τó λόγο ότι αρχίζει σιγά—σιγά να επικρατή ή άποψι, ότι και

οί μαθηταί τοῦ δημοτικοῦ σχολείου — τῶν ἀνωτέρων κυρίως τάξεων — πρέπει νὰ ὠφελοῦνται ἀπὸ τὶς εἰδικὰς γνώσεις τῶν διδασκάλων τους, τόσο στὰ μαθήματα τῶν δεξιότητων ὅσο καὶ στὰ ἄλλα μαθήματα.

Γιὰ τὴν πληρέστερη ἐνημέρωσι τοῦ ἀναγνώστη παραθέτω πρὸ κάτω καὶ συνοπτικὰ τὸ Ὁρολόγιον Πρόγραμμα τῶν μαθημάτων πού διδάσκονται ἐφέτος στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Dundee στὶς σπουδάστριες πού ἐργάζονται γιὰ τὸ Δίπλωμα Διδασκαλίας Α) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως:

ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Μάθημα	Α' ἔτος	Β' ἔτος	Γ' ἔτος	
1. Διδακτικὴ (Μέθοδοι)	2	2	2	
2. Παιδαγωγικά — Ψυχολογία	—	2	5	
3. Ἐποπτικά μέσα διδασκαλίας	—	1	—	
4. Σύγχρονες Σπουδές	—	—	3	
5. Ἐθνικοὶ Λαϊκοὶ Χοροὶ	—	—	1	
6. Ἀγγλικὴ γλῶσσα καὶ Λογοτεχνία	2	2	5	} Τὸ ἓνα μονάχα ἀπὸ τὰ μαθήματα αὐτά.
7. Θρησκευτικά	2	—	5	
8. Ἱστορία	—	2	5	
9. Γεωγραφία	2	—	5	
10. Ἀριθμητικὴ — Μαθηματικά	2	—	5	
11. Φυσ. Ἐπιστήμες (Φυσικὴ — Χημεία)	—	4	5	
12. Στοιχεῖα Οἰκονομικῆς	—	—	5	
13. Σύγχρονες Ξένες Γλῶσσες	—	—	5	
14. Σχολικὴ Ὑγιεινὴ	1	—	—	
15. Γυμναστικὴ	2	1	5	
16. Καλὰς Τέχνες	2	2	5	
17. Χειροτεχνία	2	2	5	
18. Κέντημα — ραπτικὴ — πλεκτικὴ	2	2	5	
19. Μουσικὴ	2	2	5	
20. Ἀγωγή τοῦ Λόγου (Ὡς ἐξειδίκευσι περιλαμβάνει καὶ διδασκαλίαν δράματος)	1	—	5	
21. Μελέτη — Ἐπισκέψεις	5	10	9	
22. Πρακτικαὶ ἀσκήσεις	4	6 ἐβδ.	7 ἐβδ.	
Σύνολο ὡρῶν διδασκαλίας	31	32	30	

Πρὶν προχωρήσω θὰ ἤθελα νὰ κάμω μερικὰς συμπληρωματικὰς παρατηρήσεις πάνω στὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα πού ἐξετάζομε. Ὅπως παρατηρεῖ καὶ ὁ ἀναγνώστης τὰ Παιδαγωγικὰ μαθήματα σπουδάζονται θεωρητικὰ στὸ Β' καὶ περισσότερο στὸ Γ' ἔτος σπουδῶν. Σὲ σχετικὴ μου ἐρώτησι πῆρα τὴν ἀπάντησι ὅτι αὐτὸ γίνεται γιὰ τὴν πείρα ἔδειξε ὅτι ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν σπουδαίων αὐτῶν μαθημάτων εἶναι μεγαλύτερη ὅταν οἱ σπουδάστριες ἔχουν ἐπαρκῆ ἐμπειρίαν πάνω στὰ θέματα πού ὑπόβαθρό τους εἶναι ἡ θεωρία τῆς Ἀγωγῆς καὶ τῆς Ψυχολογίας. Διαφορετικὰ καὶ ἡ διδασκαλία εἶναι ἀφηρημένη καὶ ἡ μάθησι μηχανικὴ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποστήθισι τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγχειριδίων ἢ τῶν παραδόσεων τῶν καθηγητῶν τους. Ἐνα δεύτερο σημεῖον στὸ ὁποῖο στρέφεται ἡ προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστη εἶναι τὸ πλῆθος τῶν διαφόρων μαθημάτων (κλάδων), πού διδάσκονται στὸ πρῶτον κυρίως ἔτος σπουδῶν. Ἐχει διαπιστωθῆ στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, ὅτι οἱ γυμνασιακὰς σπουδὰς δὲν ἔχουν δώσει τὴν εὐκαιρίαν ἀφομοιώσεως ὀρισμένων βασικῶν γνώσεων, ἀ-

παραιτήτων ἐν τούτοις γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ ἐνὸς ἀνθρώπου ὡς ἐγκυκλοπαιδικὰ μορφωμένου. Ἰδιαίτερα ἰσχύει τοῦτο γιὰ τίς μέλλουσες διδασκάλισσες. Τὰ μαθήματα λοιπὸν γενικῆς μορφώσεως ἐξυπηρετοῦν κατ' ἀρχὴν καὶ αὐτὸ τὸ σκοπὸ διδασκόμενα στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια. Ἐκτὸς τούτου διωγ — καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ θέλω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστη — διδάσκονται καὶ μαθήματα, ποὺ ἀναφέρονται στὴ διδακτέα ὕλη τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, καὶ κυρίως τῶν θεμάτων ποὺ παρουσιάζουν εἰδικές δυσκολίες, μεθοδολογικὲς ἢ ἄλλες. Μέσα στὶς ὥρες τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων αὐτῶν π.χ. τῆς Γεωγραφίας ἢ τῆς Ἱστορίας περιλαμβάνονται καὶ ὥρες παρακολούθησεως ὑποδειγματικῶν καὶ ἄλλων διδασκαλιῶν στὸ Πρότυπο τοῦ Κολλεγίου στὰ μαθήματα αὐτὰ ποὺ γίνονται εἴτε ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς κάθε εἰδικοῦ κλάδου, ποὺ διδάσκουν στὶς σπουδάστριες, εἴτε καὶ ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τῶν τάξεων. Σὲ ἄλλες ὥρες πάλι, ποὺ προβλέπει τὸ Ὁρολόγιον Πρόγραμμα γίνονται συζητήσεις καὶ κριτικὴ τῶν διδασκαλιῶν αὐτῶν. Τώρα τελευταῖα τὰ Κολλέγια ἔχουν ἐφοδιασθῆ με ἐσωτερικὸ δίκτυο τηλεοράσεως, χάρις στὸ ὁποῖο εἶναι δυνατὴ ἢ παρακολούθησι τῶν ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν ἀπὸ τίς συσκευές τηλεοράσεως, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη οἱ σπουδάστριες νὰ εἰσέλθουν στὴν αἴθουσα τῆς διδασκαλίας. Τὰ πλεονεκτήματα τοῦ συστήματος αὐτοῦ εἶναι φανερά, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ τὰ ἀναλύσωμε ἐδῶ. Γίνεται φανερὸ ἀπὸ τὰ παραπάνω ὅτι οἱ ὥρες διδασκαλίας ποὺ ἀναγράφονται στὸ Ὁρολόγιον Πρόγραμμα γιὰ τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ μαθήματα δὲν ἀφοροῦν μόνον τῇ θεωρητικῇ διδασκαλίᾳ τῶν μαθημάτων καὶ τῇ μετάδοσι γνώσεων, ἀλλὰ καὶ τῇ εἰδικῇ διδακτικῇ τοῦ μαθήματος. Τοῦτο με ἄλλες λέξεις σημαίνει ὅτι οἱ ὥρες τοῦ μαθήματος τῆς Διδακτικῆς εἶναι πολὺ περισσότερες ἀπὸ τίς 2 ποὺ ἀναγράφονται στὸ Πρόγραμμα τοῦ Α' καὶ τοῦ Β' ἔτους σπουδῶν.

Μιὰ τρίτη παρατήρησι μου ἀναφέρεται στὸ χωρισμὸ τῶν τάξεων σὲ τμήματα. Ὅπως γράφω καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης μου καταβάλλεται διαρκῶς καὶ μεγαλύτερη προσπάθεια ὥστε ἡ διδασκαλία νὰ γίνεταί σὲ τμήματα με μικρὸ ἀριθμὸ σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν σὲ ὅσο περισσότερα μαθήματα εἶναι τοῦτο δυνατό. Ἔτσι ἄλλα μαθήματα γίνονται σὲ ὁλόκληρη τὴν τάξι (lectures) καὶ ἄλλα σὲ μικρότερες ομάδες, ποὺ διευκολύνουν τὴ συζήτησι καὶ τὴν ἐπίλυσι τυχόν ἀποριῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει υἱοθετηθῆ ἀπὸ τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια. Σὰν παράδειγμα ἀναφέρω τί γίνεται στὸ Κολλέγιο τοῦ Dundee. Στὸ Α' ἔτος φοιτοῦν 220 σπουδάστριες, στὸ Β' ἔτος 212 καὶ στὸ Γ' ἔτος 212. Σὲ κάθε τάξι ὑπάρχουν 10 τμήματα. Στὸ Α' κάθε τμήμα ἔχει ἀπὸ 21 σπουδάστριες. Στὸ Β' ἔτος 3 τμήματα ἔχουν ἀπὸ 20 σπουδάστριες, 4 τμήματα ἀπὸ 21 καὶ τὰ ἄλλα 3 ἀπὸ 22 σπουδάστριες. Στὸ Γ' ἔτος, ὅπου γίνεται προχωρημένη ἐξειδίκευσι ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστριῶν κατὰ τμήμα ποικίλει περισσότερο: 1 τμήμα ἔχει 15 σπουδάστριες, 1 τμήμα 19 σπουδάστριες, 3 τμήματα ἀπὸ 20 σπουδάστριες, 1 τμήμα 21 σπουδάστριες, 1 τμήμα 23, 2 τμήματα ἀπὸ 24 καὶ τὸ τελευταῖο 25 σπουδάστριες. Ἀλλὰ φυσικὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι δυνατὰ χάρις στὶς ἐπαρκεῖς διδακτηριακὲς τοὺς ἐγκαταστάσεις, ποὺ ἐπιτρέπουν τὸν διαχωρισμὸ τῆς κάθε τάξεως σὲ 10 τμήματα. Δὲν θὰ συζητήσω ἐδῶ τὸ διδακτηριακὸ πρόβλημα, γιατί ἀποτελεῖ ἄλλο ζήτημα, ποὺ θέλει διεξοδικὴ ἀνάπτυξι, ἀλλὰ θὰ ἤθελα νὰ πῶ ἐδῶ, ὅτι γίνονται πολλὲς προσπάθειες γιὰ τὴν ἀκόμη μεγαλύτερη ἐπέκτασι τῶν κτηρίων, ὥστε ἡ κατάρτισι τῶν σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν νὰ μὴ ἐμποδίζεται ἀπὸ τέτοιους παράγοντας. Στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Dundee τὸ κτηριακὸ συγκρότημα μέσα σὲ 8 χρόνια, ποὺ εἶχα νὰ τὸ ἐπισκεφθῶ ὑπερδιπλασιάστηκε, με τὴν προσθήκη ἐκσυγχρονισμένων πολυορόφων κτηρίων. Μόνον γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν τεχνικῶν μαθημάτων ὑπάρχουν πάνω ἀπὸ 8 τεράστιες καὶ ἄρτια ἐξοπλισμένες αἴθουσες. Καὶ νὰ σκεφθῆ κανεῖς ὅτι οἱ Διευθύνοντες τὸ Κολλέγιο δὲν εἶναι καθόλου εὐχαριστημένοι, γιατί βρίσκουν τίς αἴθουσες γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν τεχνικῶν μαθημάτων ἀνεπαρκεῖς!...

Ἐνάλογο εἶναι καὶ τὸ ἀντίστοιχο. Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House (Ἐδιμβούργο), ὥστε νὰ μὴν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ παραθέσωμε ἐδῶ διεξοδικά. Μόνο μερικές συμπληρωματικὲς πληροφορίες θὰ ἤθελα νὰ δώσω γιὰ νὰ καταδειχθῇ ὅτι ἀπὸ Κολλέγιο σὲ Κολλέγιο εἵσχομε μερικές διαφορὰς ποὺ ὁμως δὲν ἐπισκιάζουν τὴν προσπάθεια τῆς ὁμοιομορφίας στὰ Προγράμματα σπουδῶν, στίς ὥρες διδασκαλίας τῶν ἑξατάξιων μαθημάτων καὶ στὸ σύστημα διαχωρισμοῦ τῶν τάξεων σὲ τμήματα, σὲ ὄφελος τῆς διαλογικῆς μορφῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐξατομικευμένης διδασκαλίας ἀκόμη. Τὸ Moray House δέχεται κάπως μεγαλύτερο ἀριθμὸ σπουδαστριῶν γιὰ τὸ Δίπλωμα διδασκαλίας A) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως. Κάθε ἔτος ἔχει δύο τάξεις (X καὶ Ψ) καὶ ἡ κάθε τάξι χωρίζεται σὲ 2 τμήματα καὶ αὐτὰ πάλι μὲ τὴ σειρά τους σὲ ομάδες, ἀνάλογα μὲ τὸ μάθημα καὶ τὸν σκοπὸ ποὺ ἐπιδιώκεται. Ἔτσι, γιὰ νὰ πάρωμε ἓνα παράδειγμα ἡ Αχ τάξι (τοῦ Α' ἔτους σπουδῶν) τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House παρακολουθεῖ ἄλλα μαθήματα ὡς σύνολο καὶ ἄλλα κατὰ τμήματα ἢ καὶ μικρότερες ομάδες. Τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας π.χ. διδάσκεται στὰ Τμήματα 1 καὶ 11 ἀπὸ δύο ὥρες καὶ στίς ομάδες (α), (β) καὶ (γ) τοῦ κάθε τμήματος φροντιστηριακῶς ἄλλες δύο φορές τὴν ἐβδομάδα. Τὸ μάθημα τῆς Ἀγγλικῆς διδάσκεται 2 φορές τὴν ἐβδομάδα σὲ ὁλόκληρη τὴν Αχ τάξι καὶ 2 ὥρες φροντιστηριακῶς (σὲ 4 ομάδες) κ.ο.κ.

Ὡς πρὸς τὰ διδασκόμενα μαθήματα θεωρῶ σκόπιμο νὰ τὰ ἀπαριθμήσω ἐδῶ κατὰ ἔτη σπουδῶν:

Α' ἔτος σπουδῶν: 1) Διδακτικὴ, 2) Ἀγγλικά, 3) Καλὲς Τέχνες, 4) Γεωγραφία, 5) Ἀριθμητικὴ, 6) Μαθηματικά, 7) Γυμναστικὴ, 8) Ἀγωγή τοῦ Λόγου, 9) Φυσικὲς Ἐπιστῆμες, 10) Μουσικὴ, 11) Γαλλικά καὶ 12) Σύγχρονα προβλήματα.

Ἐνὰ ἀπὸ τὰ ἀπογεύματα (Τρίτη) διατίθεται γιὰ ἀθλοπαιδιὰς καὶ ἄλλες δράσεις χάριν ἀναψυχῆς. Τὰ μαθηματικὰ διδάσκονται μόνο στὴν Αχ τάξι. Ἡ τάξι Αψ ἀντὶ τῶν Μαθηματικῶν κάνει περισσότερὴ Γεωγραφία. Ὑπάρχουν καὶ ὥρες παρακολούθησος στὸ Πρότυπο καὶ ἄλλα σχολεῖα, καθὼς καὶ ὥρες γιὰ ἐπισκέψεις καὶ μελέτη μέσα στὸ Κολλέγιο στίς κενὰς ὥρες τοῦ ἐβδομαδιαίου Ὁρολογίου Προγράμματος.

Β' ἔτος σπουδῶν: 1) Διδακτικὴ, 2) Ψυχολογία, 3) Ἱστορία, 4) Φυσικὲς Ἐπιστῆμες, 5) Θρησκευτικά, 6) Ἀριθμητικὴ, 7) Ἀγωγή τοῦ Λόγου, 8) Χειροτεχνία, 9) Κέντημα - ραπτικὴ - πλεκτικὴ, 10) Γυμναστικὴ, 11) Σχολικὴ Ὑγιεινὴ, 12) Μουσικὴ (Ὁδική), 13) Ὁρες γιὰ τὴν παρακολούθησι διδασκαλιῶν στὸ Πρότυπο κ.ἄ. σχολεῖα, γιὰ ἐπισκέψεις καὶ 14) ἓνα ἀπόγευμα (Τετάρτη) γιὰ ἀθλοπαιδιὰς καὶ ἄλλες ψυχαγωγικὰς δράσεις. Γιὰ τὴν πρακτικὴν ἀσκησιν τῶν σπουδαστριῶν διατίθεται ὁ αὐτὸς περίπου χρόνος μὲ ἐκεῖνο τοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee. Ἡ τάξι Βψ κάνει καὶ Γαλλικά.

Γ' ἔτος σπουδῶν: 1) Διδακτικὴ, 2) Παιδαγωγικά, 3) Ψυχολογία, 4) Ἀριθμητικὴ, 5) Μουσικὴ - Ὁδική, 6) Ἀγγλικὴ γλῶσσα καὶ Λογοτεχνία, 7) Γυμναστικὴ, 8) Χειροτεχνία, 9) Καλὲς Τέχνες, 10) Κέντημα κλπ., 11) Γερμανικά (μόνο ἡ τάξι Γχ. Ἡ ἐξειδίκευσι γίνεται σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ παρακάτω μαθήματα ἐπὶ 5 ὥρες τὴν ἐβδομάδα: 1) Μαθηματικά, 2) Θρησκευτικά, 3) Ἀγγλικά, 4) Ἑλληνικά, 5) Ἀγωγή τοῦ Λόγου, 6) Φυσικὲς Ἐπιστῆμες, 7) Ἱστορία, 8) Σχολικὴ Ὑγιεινὴ, 9) Γεωγραφία, 10) Γαλλικά, 11) Γερμανικά, 12) Στοιχεῖα Οἰκονομικῆς, 13) Κοινωνιολογία, 14) Ἀγροτικὲς Σπουδές, 15) Μουσικὴ, 16) Καλὲς Τέχνες, 17) Χειροτεχνία, 18) Κέντημα — ραπτικὴ — πλεκτικὴ, 19) Ἐθνικοὶ Λαϊκοὶ Χοροί, 20) Ψυχολογία καὶ 21) Παιδαγωγικά. Ἡ πρακτικὴ ἀσκησιν τῶν σπουδαστῶν συνεχίζεται μὲ τὸ ἴδιο σύστημα ὁπως καὶ στὸ Κολλέγιο τοῦ Dundee σὲ 2 περιόδους τῶν 3 ἐβδομάδων ἢ καθεμιά.

Ἀπὸ τὴν σύγκρισιν τῶν δύο Ἀναλυτικῶν Προγραμμάτων βλέπομε ὅτι μερικά

μαθήματα που στο ένα Κολλέγιο διδάσκονται κατά το Α' έτος στο άλλο διδάσκονται κατά το Β' έτος. Ίδιαίτερα πρέπει να σημειωθεί ότι τα Παιδαγωγικά μαθήματα γενικώς στο Κολλέγιο του Moray House διδάσκονται το 3 τρίμηνο του Α' έτους (1 ώρα την εβδομάδα) και έπειτα στο Γ' έτος επί 3 έως 4 ώρες την εβδομάδα. Στο Πρόγραμμα του Dundee αναφέρεται ότι στο Β' έτος διδάσκονται Παιδαγωγικά και Ψυχολογία 2 ώρες. Στο Πρόγραμμα του Moray House επίσης αναγράφονται 2 ώρες, αλλά διδάσκεται μόνο Ψυχολογία. Στο Γ' έτος πάλι στο Κολλέγιο του Dundee διδάσκονται Παιδαγωγικά και Ψυχολογικά 5 ώρες την εβδομάδα, ενώ στο Κολλέγιο του Moray House 7 έως 8 ώρες την εβδομάδα. Συνολικά δηλ. στο Κολλέγιο του Moray House διδάσκονται περισσότερες ώρες Παιδαγωγικά και Ψυχολογία, επί πλέον δέ παρέχεται και η δυνατότης εξειδίκευσης στα δυο αυτά μαθήματα. Το μάθημα των Φυσικών Έπιστημών διδάσκεται και στα δύο Κολλέγια 4 συνολικά ώρες, μόνο που στο Κολλέγιο του Moray House η διδασκαλία του γίνεται και στην Α' και στην Β' τάξη από 2 ώρες σε κάθε τάξη. Και άλλες μικροδιαφορές μπορεί να παρατηρήσει κανείς συγκρίνοντας τα δυο Προγράμματα, αλλά βασικά οι διαφορές αυτές είναι λίγες και τείνουν με το πέρασμα των ετών να περιορισθούν περισσότερο. Όπως και σε άλλους τομείς έτσι και στα Παιδαγωγικά Κολλέγια γίνονται και πειραματισμοί για να διαπιστωθεί ποτέ κάθε μάθημα μπορεί να αποδώσει περισσότερα και επί πόσες ώρες πρέπει να διδάσκεται. Στους πειραματισμούς αυτούς που συνεχίζονται ακόμη οφείλονται και μερικές από τις διαφορές στα Αναλυτικά τους Προγράμματα, ενώ από το άλλο μέρος οι τοπικές συνθήκες, όπως είπα στην αρχή, ή παράδοσι κάθε Κολλεγίου και οι παρουσιαζόμενες ανάγκες θα επιβάλλουν πάντοτε και ώρισμένες διαφοροποιήσεις στο Πρόγραμμα και τις ώρες διδασκαλίας των διαφόρων μαθημάτων.

Η εργασία στα διάφορα τμήματα ενός παιδαγωγικού Κολλεγίου

Η εργασία που γίνεται στα διάφορα Τμήματα ενός Παιδαγωγικού Κολλεγίου παρουσιάζει αρκετό διαφέρον και επειδή βοηθεί στο να σχηματίσει ο αναγνώστης μια πληρέστερη εικόνα των Παιδαγωγικών Κολλεγίων της Σκωτίας θα αφιερώσω στο θέμα αυτό μερικές σελίδες, παίρνοντας σαν παράδειγμα ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά Παιδαγωγικά Κολλέγια της Σκωτίας, το Κολλέγιο του Moray House που έχει γίνει από χρόνια τώρα το υπόδειγμα για την καλύτερη οργάνωση και λειτουργία κ.ά. Παιδαγωγικών Κολλεγίων.

Στο Κολλέγιο του Moray House υπάρχουν Τμήματα διαφόρων κλάδων, που το καθένα το διευθύνει ο πιο άξιος καθηγητής στον τομέα της ειδικότητός του, περιστοιχιζόμενος από αξίους συναδέλφους του, κατωτέρους στην ιεραρχία. Τα Τμήματα αυτά είναι 1) Άγγλικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, 2) Παιδαγωγικής, 3) Μεθόδων, 4) Ψυχολογίας, 5) Κοινωνικών Σπουδών, 6) Άγωγης του Λόγου, 7) Ιστορίας, 8) Γεωγραφίας, 9) Μαθηματικών, 10) Φυσικών Έπιστημών και Γεωπονίας, 11) Ξένων Γλωσσών, 12) Μουσικής, 13) Γυμναστικής, 14) Θρησκευτικών και 15) Καλών Τεχνών και Χειροτεχνίας. Παρά το διαφέρον που παρουσιάζει η εργασία σε όλα τα Τμήματα θα περιορισθώ σε μια σύντομη περιληπτική έκθεση της εργασίας μερικών από τα Τμήματα αυτά επιμένοντας περισσότερο μόνο σε ό,τι αφορά τα προγράμματα των μελλουσών διδασκαλιστών Α) βαθμίου Έκπαιδευσης, που ενδιαφέρουν την παρούσα μελέτη. Συγκεκριμένα θα αναφερθώ στα Τμήματα: 1) Παιδαγωγικής, 2) Ψυχολογίας, 3) Μεθόδων, 4) Άγγλικής, 5) Άγωγης του Λόγου και 6) Κοινωνικών Σπουδών.

Τμήμα παιδαγωγικής (Department of Education)

Στο Τμήμα τούτο εργάζονται 6 καθηγηταί, που είναι υπεύθυνοι για τη διδα-

σκαλία Παιδαγωγικών και Ψυχολογικών μαθημάτων στους σπουδαστές όλων των προγραμμάτων σπουδών, είτε Δίπλωμα είτε πιστοποιητικό πρόκειται να πάρουν. Σκοπός των μαθημάτων αυτών είναι ή ενθάρρυνσι των σπουδαστών στο να στοχάζονται πάνω στα προβλήματα της αγωγής και της διδασκαλίας, να εξετάζουν τους λόγους για τους οποίους ασκούμε αγωγή και να θέτουν υπό κριτική εξέτασι κάθε υπόθεσι ή θεωρία, που στηρίζει τα ισχύοντα ή καταρτιζόμενα σχέδια σχολικής εργασίας. Όλοι οι σπουδασταί και σπουδάστριες παρακολουθούν σε βάθος και πλάτος ανάλογο με την ειδικότητά τους και το χρόνο φοιτήσεώς τους στο Κολλέγιο μαθήματα 'Ιστορίας και Φιλοσοφίας της 'Αγωγής. Οι σπουδάστριες για το Δίπλωμα διδασκαλίσσης Α) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως διδάσκονται λίγα μαθήματα συνοπτικά στη διάρκεια του Α' έτους και σπουδάζουν τους κλάδους αυτούς συστηματικά στο Γ' έτος, όπως είδαμε μιλώντας για το 'Αναλυτικό Πρόγραμμα του κύκλου τούτου. Μερικά από τα μαθήματα γίνονται σε ολόκληρη την τάξι ενώ άλλα με διαλογική συζήτησι σε μικρότερες ομάδες των 20 ή και των 10 ατόμων. Η εμπειριστατωμένη διδασκαλία και μελέτη των Παιδαγωγικών μαθημάτων αφίνεται για το Γ' έτος σπουδών, γιατί κοινή είναι σήμερα ή πεποίθησι στους κύκλους των παιδαγωγών της Μεγάλης Βρετανίας, ότι τότε ο σπουδαστής και περισσότερο ώριμος είναι για συζήτησι και εμπειρία αρκετή έχει αποκτήσει από την εν τῷ μεταξύ ποικίλη επαφή του και εργασία μέσα στα σχολεία, που έχει επισκεφθή και διδάξει. Η σπουδή των παιδαγωγικών γίνεται σε ικανό βάθος και ανάλογη έκτασι και όσες σπουδάστριες θέλουν μπορούν να εξειδικευθούν και στα παιδαγωγικά.

Οι παρακολουθούντες κύκλους που οδηγούν στη λήψι Διπλώματος καθηγητού των Τεχνικών, των Οικοκυρικών, κ.α. κλάδων που διδάσκονται σε σχολεία Β) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως διδάσκονται συστηματικά τα παιδαγωγικά μαθήματα στη διάρκεια του Β' έτους σπουδών. Σπουδασταί άλλων κατηγοριών παρακολουθούν συνδυασμένα μαθήματα Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας συνήθως κατά μικρές ομάδες, σύμφωνα με τα ειδικά διαφέροντα και τις ικανότητές των. Οι πτυχιούχοι Πανεπιστημίων μπορούν να πάρουν Δίπλωμα Παιδαγωγικής όχι μόνον από το Πανεπιστήμιο, αλλά και από το Παιδαγωγικό Κολλέγιο του Moray House εν τῷ επιθυμούν. Το Πρόγραμμα σπουδών για το Δίπλωμα αυτό περιλαμβάνει τα μαθήματα της Θεωρίας, 'Ιστορίας και Φιλοσοφίας της 'Αγωγής. Η διδασκαλία γίνεται πάντοτε σε ομάδες των 20 σπουδαστών το πολύ — και κάθε ομάδα διευθύνεται από κάποιον καθηγητή του Κολλεγίου — υπό μορφήν διαλέξεων και συζητήσεων. Ο κάθε σπουδαστής είναι επί πλέον υποχρεωμένος να διαλέξη και να εργασθῆ σε ένα από τα εξής τρία μαθήματα: Συγκριτική Παιδαγωγική, Πειραματική Παιδαγωγική και Φιλοσοφία της 'Αγωγής. Η εργασία στους κλάδους αυτούς γίνεται σε ακόμη μικρότερες ομάδες και συνίσταται σε κατευθυνόμενη μελέτη διαφόρων βασικών συγγραμμάτων ή προβλημάτων με διαλογική συζήτησι.

Τμήμα Ψυχολογίας (Department of Psychology)

Οι σπουδάστριες για το Δίπλωμα διδασκαλίσσης Α') βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως και Νηπιαγωγού σπουδάζουν συστηματικά Ψυχολογία στο Β' και Γ' έτος των σπουδών τους. Στο Β' διδάσκονται Γενική Ψυχολογία και στο Γ' σπουδάζουν σε βάθος τα εξής τρία βασικά θέματα της Ψυχολογίας: α) Ψυχολογία των σχολικών μαθημάτων, β) Ψυχολογία του παιδιού και γ) Ψυχολογικά προβλήματα του παιδιού έξω από το σχολείο. Το θέμα γ έχει δύο απόψεις, ι) τῆ μελέτη των μειονεκτικών παιδιών — με ευκαιρίες πρὸς παρατήρησι — και ιι) τῆν σπουδή των έξωσχολικών δραστηριοτήτων του παιδιού — που περιλαμβάνει και πρακτική εργασία των σπουδαστριών.

Ο κύκλος των ψυχολογικών μαθημάτων των πτυχιούχων Πανεπιστημίου παρέ-

χεται σε στενή συνεργασία με τη Σχολή Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου. Τα μαθήματα αυτά μπορεί να παρακολουθούνται και από μη πτυχιούχους σπουδαστές. Το Τμήμα Ψυχολογίας του Κολλεγίου του Moray House κυρίως ασχολείται με τη μύηση των σπουδαστών στα τέσσερις νοσημοσύνης και με τη διδασκαλία ώρισμένων μαθημάτων ψυχολογίας για τους σπουδαστές που πρόκειται να διδάξουν στα σχολεία Α) βαθμίου και Β) βαθμίου Έκπαιδευσεως. Έκτος από τα μαθήματα αυτά το Τμήμα της Ψυχολογίας έχει ειδικά προγράμματα και για τους προσοντούχους εκπαιδευτικούς που προορίζονται για σχολεία μειονεκτικών — ελαττωματικών παιδιών, με συνδυασμό θεωρίας και πράξεως και παροχή απαραίτητης ευκαιριών για πρακτική εργασία και επισκέψεις στα σχολεία αυτά, που δίδουν άφορμή για την εξέταση ώρισμένων προβλημάτων και την όρθη αντιμετώπισί τους. Γενικά το Τμήμα αυτό είναι υπεύθυνο για την ψυχολογική κατάρτιση όλων των σπουδαστών του Moray House, ανάλογα με την εργασία που πρόκειται να αναλάβουν στα σχολεία ή τα κέντρα νεότητος κ.λ.π.

Τέλος το Τμήμα Ψυχολογίας προγραμματίζει και διεξάγει έρευνες και ψυχολογικά πειράματα πάνω σε θέματα που αφορούν τις μεθόδους διδασκαλίας και αγωγής, την εξακρίβωση της νοσημοσύνης και των λοιπών ικανοτήτων του παιδιού. Στις εργασίες αυτές χρησιμοποιούνται και αρκετοί σπουδαστές, που έχουν έτσι την σπάνια ευκαιρία για μία πληρέστερη ψυχολογική κατάρτιση.

Το προσωπικό του Τμήματος Ψυχολογίας του Κολλεγίου του Moray House συνεργάζεται στενά με τη Σχολή Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου του Έδιμβούργου. Ο επί κεφαλής του Τμήματος καθηγητής James Maywell, ένας από τους καλύτερους ψυχολόγους της πατρίδος του στα θέματα ιδίως της ψυχολογίας του παιδιού, διδάσκει μαθήματα Ψυχολογίας του Παιδιού στο Πανεπιστήμιο του Έδιμβούργου.

